

Studying the Factors Affecting the Gender Selection of Women's Dehyar in Sistan Region: Challenges and Performance

Mahboobeh Mir¹, Hamid Heidary mokarar^{2✉}, Samaneh Sarani³

1. M.Sc of Geography, University of Zabol, Zabol, Iran

E-mail: m.mir@uoz.ac.ir

2. Assistant Professor of Geography, University of Zabol, Zabol, Iran

✉ E-mail: Hamid heidary@uoz.ac.ir

3. Ph.D Student of Rural Planning Geography, Faculty of Social Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

E-mail: samaneh.sarani@uma.ac.ir

How to Cite: Mir, M; Heidary mokarar, H.& Sarani, S. (2024). Studying the Factors Affecting the Gender Selection of Women's Dehyar in Sistan Region: Challenges and Performance. *Geography and Development*, 22 (75), 78-106.

DOI: <http://dx.doi.org/10.22111/GDIJ.2024.42901.3420>

Received:

11 July 2023

Received in revised form:

16 December 2023

Accepted:

9 January 2024

Published online:

10 June 2024

ABSTRACT

One of the key points in analyzing rural development issues is the management of these societies. Management of rural areas is one of the most important components of sustainable rural development. One of the necessary conditions for achieving sustainable rural development is women's participation in public affairs and rural management, rural management (councils and assistants) for women, despite the imposition of male, has been a unique experience in modern rural management in Iran; Because in this context, women have performed significantly by referring to feminine moods. The purpose of the present study is to influence the factors, challenge and performance on the gender selection of female villagers in the villages of Sistan. This study is a descriptive-analytical study in which the documentary and survey method is used to collect the required data needed at the village level. The statistical population of the study consists of supervisors of households in the study, which was calculated by 367 samples to complete the research questionnaires, given the number of households in the study and use of Cochran formula. Descriptive and inferential statistics (single -sample and Friedman T -test) are used for data analysis (SPSS and WASPAS. The results show that people's confidence in women's capabilities and capabilities is more important, and there is a significant difference between men and women's attitudes to female villagers' performance (2.89). The position of men and women's attitude towards female village performance is less than average. In general, it can be said that the gender selection of female villagers in the study area has been influenced by various factors. However, their choice has also been challenged that has also affected their performance.

Keywords:

Women's dehyar,
Socio-cultural factors,
Gender selection,
Sistan region.

© the Author(s).

Publisher: University of Sistan and Baluchestan

Extended Abstract

1. Introduction

In the region of Sistan and considering the large number of female villagers in the region and their impact on the economy, it is necessary and necessary for the policy, especially in the social issues of the villages of the region, to pay special attention to the role of female villagers and their role-playing, to their influence and status. . So that the serious support of all officials and social activists to female villagers in Sistan level increases. Achieving this depends on various factors and strategies. One of the factors and strategies that help

to increase the better efficiency of female villagers in Sistan region and can increase the field of economic, social, political influence and performance of female villagers is the study of factors influencing the gender choice of female villagers in Sistan region and It is also identifying the challenges of women villagers and investigating and evaluating their performance. According to these interpretations and considering the importance of the role of rural women in rural development, the main issue of this research is to study the factors influencing the gender choice of rural women in Sistan region: their challenges and performance.

2. Methods and Material

The current research is descriptive-analytical in terms of its practical purpose and in terms of the nature and method of carrying out the work, which was carried out by two methods of library study and survey. Friedman test, WASPAS model and SPSS software were used for data analysis. Since the analysis of the influencing factors on the gender selection of female villagers in the Sistan region is the most central task in the order of this research, therefore, the statistical population of the present study is the villages with female villagers in the Sistan region, of which 98 villages have female villagers, which is determined by the Cochran formula and The correction of 31 villages was selected and then the sample size was 367 people based on Cochran's formula, which is randomly selected from all the villages of the sample community according to the principle of proportionality.

3. Results and Discussion

According to the results of single-sample T, for cultural factors affecting the gender choice of female villagers in the rural settlements of Sistan region, women's higher education is more important. According to the results of single-sample T, for cultural factors, the most important factors affecting the gender choice of female villagers in rural settlements, there is a significant difference ($\text{sig}=000$) between the base limit (3) and the calculated value (3.04). has it. Since the calculated value is more than the standard value. We conclude that the gender selection of female villagers in the rural settlements of Sistan region is more than average based on the cultural component; According to Friedman's test to measure patriarchal culture, it is one of the most important challenges faced by female villagers in the rural settlements of Sistan region. The average ratings show that among the 4 challenges, family factors have the highest rating with an average of 3.42, and social attitude has the lowest rating with an average of 2.53; According to Friedman's test to measure the female villagers in the rural settlements of Sistan region, they have the highest performance in the social field and the lowest in the cultural field; The average ratings show that among the 4 performance dimensions, the social dimension has the highest rank with an average of 3.45 and the health dimension has the lowest rank with an average of 2.43;

4. Conclusion

he results of the research in the field of prioritizing the level of factors influencing the gender choice of female villagers in the studied villages showed that the villages of Faqir Lashkari, Gholam Ali, and Deh Kamali have the highest rank. This is because in these villages, the situation of rural women in terms of performance and duties, as well as the factors affecting women's gender choices, has been at a better level. In these villages, the female villagers had better communication with the officials and had strong public relations, the female villagers in these villages had a timely and continuous presence in the village and were better at responding to the questions and demands of the villagers. Also, in these villages, female villagers have cooperated more with government departments and organizations, natural resources, and the police force to solve the problems of the villages and preserve the environment of their village. Care, protection and maintenance of property and public facilities of village and village are at the top of their work. On the contrary, in some villages such as Nazarsarani, Hosseinabadi and Siyadak villages, which have the lowest ranks, female villagers have not had much success and have been in a lower position in terms of the mentioned factors and indicators. are Among the social indicators influencing the gender choice of female villagers in the Sistan region, the indicators of

communication with officials and strong public relations, among the cultural indicators, the indicators of strengthening doubt in the ability and self-reliance of women in playing a managerial role and the religious and religious attitudes in the society, among the participatory-administrative indicators, the factors affecting the gender choice of female villagers, the indicators of timely and continuous presence in the village and responding to people's questions and demands and inviting the village officials to Solving the problems of the village and cooperating with the police force to implement public regulations and maintain order and try to resolve local disputes, and among the economic-social indicators, the indicators of care, preservation and maintenance of property and public facilities of the village (edited by appropriate work to control and save the treasury), and follow up and cooperate in order to establish charitable institutions and charitable loan funds and cultural institutions have saved the most average

Keywords: Women's dehyar, socio-cultural factors, gender selection, Sistan region.

5. References

- Acosta, M (2022). Placing meaning making processes at the center of gender equality strategies in rural development. *Gender, Place & Culture*, 29(5), 736-740.
<https://doi.org/10.1080/0966369X.2021.1941789>
- Akbari, S; Abdulahi, M (2018). Collection of rules and regulations of Deh and Dehiari with the latest amendments, Tehran: Kalamestan Honar Publications.
<https://www.adinehbook.com/gp/product/9648634238>
- Alston, M (2015). *Women and Climate Change in Bangladesh*. Routledge, Oxon, UK and New York, USA.
<https://econpapers.repec.org/bookchap/wbkwpubs/13109.htm>
- Arab Sorkhi, L., Imani Jajermi, H., Ghaffari, G (2014). An analysis of the lived experience and problems of female villagers (case study: Isfahan province). *Rural Research*, 6(4), 769-786.
<https://doi.org/10.22059/jrur.2015.57109>
- Azkiya, M, Imani, A (2017). *Sustainable Rural Development*, Tehran, Information Publications, first edition.
<https://www.agahbookshop.com>
- Badri, SA., Mousavi, S A (2011). *Modern rural management: in search of a suitable solution for rural development*, third edition, Tehran: Ishtiaq Noor.
<https://ketabcity.com>
- Carr, E.R (2008). Men's crops and women's crops: the importance of gender to the Understanding of agricultural and development outcomes in Ghana's central region. *World Development*. 36 (5), 900-915.
<https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2007.05.009>
- Darban Astane, A., Rezvani, M. R (2013). *Basics of Rural Management*, Tehran, Tehran University Press.
[doi: 10.4236/jcc.2020.82002](https://doi.org/10.4236/jcc.2020.82002).
- Fisher, M., Carr, E.R (2015). The influence of gendered roles and responsibilities on the adoption of technologies that mitigate drought risk: the case of droughttolerant maize seed in eastern Uganda. *Glob. Environ. Change* 35(6), 82-92.
<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2015.08.009>
- Gaard, G (2015). Ecofeminism and climate change. *Women's Stud. The International Forum*, 49 (3), 20-33.
<https://doi.org/10.1016/j.wsif.2015.02.004>
- Irwin, R (2009). *Dancing in the Lion's Den: Women Leaders in Local Government*, PhD thesis, Southern Cross University, Lismore, NSW.
<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2015.08.009>
- Javaheri, F., Darbapour, Z (2008). Career problems of women university faculty members, *Women in Development and Politics*, 6(2), 79-106.
https://jwdp.ut.ac.ir/article_27410.html

- Jost, C., Kyazze, F., Naab, J., Neelormi, S., Kinyangi, J., Zougmore, R., Aggarwal, P., Bhatta, G., Chaudhury, M., Tapio-Bistrom, M., Nelson, S., Kristjanson, P (2016). Understanding gender dimensions of agriculture and climate change in smallholder farming communities. *ClimDev Special Fund*. 8 (2). 133-144.
<https://doi.org/10.1080/17565529.2015.1050978>
- Kalane Melai, V (2012). Investigation of barriers to women's advancement to management positions in the Red Crescent population of North Khorasan in 2012, Azad University of Birjand thesis.
<http://iaubir.ac.ir>
- Kochkian Fard ,H (2007). Challenges facing the relations between the village and rural Islamic councils, *Dehiari*, 21(2). 26-41.
<https://www.magiran.com>
- Kohestani, H (2015). Measuring the satisfaction of rural households with the performance of village councils and factors affecting it in the central part of Hamadan city. *Scientific Journal of Geography and Planning*, 20(58), 221-235
https://geoplanning.tabrizu.ac.ir/article_5813.html
- MacGregor, S (2010). A stranger silence still: the need for feminist social research on climate change. *The Editorial of Sociological Review*, 57 (2), 124-135.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.2010.01889.x>
- Mehrabakhsh, Z., Pourramzan, I (2016). The performance of female villagers in the process of rural development (case study: central part of Rasht city), *Geography*, 15(55), 205-218.
<https://rimag.ricest.ac.ir/fa/Article/9113>
- Molin, A., Simond, A., Sato, S., Jaeggi, T., Gyax, P. M., & Meuwly, N (2021). Linking political and feminist ideology with openness towards non-binary gender: The development and initial validation of a scale to measure subjective Openness towards Non-Binary Gender (ONBG). *Journal of Gender Studies*, 30(8), 901-914.
<https://doi.org/10.1080/09589236.2020.1844644>
- Moulai Hashjin, N., Amar Haji, S., Bagheri, A (2016). The role of local management in the economic development of rural areas of Behshahr city, *Space Economy and Rural Development*, 6 (22), 165-176.
<http://serd.khu.ac.ir/article-1-2964-fa.html>
- Muraya, K. W., Govender, V., Mbachu, C., Uguru, N. P., & Molyneux, S (2019). 'Gender is not even a side issue... it's a non-issue': career trajectories and experiences from the perspective of male and female healthcare managers in Kenya. *Health Policy and Planning*, 34(4), 249-256.
<https://doi.org/10.1093%2Fheapol%2Fcz019>
- Nusrat Panah, Z (2014). Investigating factors affecting the participation of villagers in desertification projects, a case study of Mohammad Shah Karam region of Zahak city, Master's thesis, Zabol University, Faculty of Water and Soils, Department of Pasture and Watershed Management, Department of Desertification, Zabol.
<https://www.uoz.ac.ir>
- Pelling, M., O'Brien, K., Matyas, D (2015). Adaptation and transformation. *Clim. Change* 133 (1), 113- 127.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s10584-014-1303-0>
- Pirani, M (2018). Investigating the effects of tribalism on the quality of rural management (case study: Sistan villages), master's thesis in the field of geography and rural planning, management of sustainable rural development, Zabol University.
<https://www.uoz.ac.ir>
- Pullen Sansfaçon, A., Medico, D., Suerich-Gulick, F., & Temple Newhook, J (2020). I knew that I wasn't cis, I knew that, but I didn't know exactly: Gender identity development, expression and affirmation in youth who access gender affirming medical care. *International Journal of Transgender Health*, 21(3), 307-320.
<https://doi.org/10.1080/26895269.2020.1756551>
- Riahi, V., Tolabinejad, M (2018). Investigating the gender damage of smallholder farmers in relation to climate risks in Poldakhter city. *Local Development (Rural-Urban)*, 11(1), 25-54.
<https://doi.org/10.22059/jrd.2019.74448>

- Ribot, J (2014). Cause and response: vulnerability and climate in the Anthropocene. *The Journal of Peasant Studies*. 41 (5), 667- 705.
<https://doi.org/10.1080/03066150.2014.894911>
- Rola-Rubzen, M. F., Vuong, H. T., Doll, C., Rollins, C., Sarmiento, J. M., Alam, M. J., & Begum, I. A (2023). Gender and Rural Transformation: A Systematic Literature Review. *Journal of Integrative Agriculture*.
<https://doi.org/10.1016/j.jia.2023.10.035>
- Roshan Ravan, H., Sadri Fard, A., Ebrahimi, S (2015). Evaluation of the performance of female villagers in the process of rural development from the perspective of the villagers (case example: West Rezaabad village in Shirvan city). First National Congress of Successful Women of Iran, Tehran, Datis Development International Conference Center.
<https://civilica.com/doc/632909>
- Roshannia, D., Khademi, R., Kurdi, L., Solhi Pham Asl., J (2014). Investigating the role of rural women in development and their obstacles and limitations, *Work and Society*, 190(2), 82-98.
<https://ensani.ir/file/download/article/20160829130408-9625-463.pdf>
- Sarbarghi Moghadam, T., Bouzarjamhari, K., Ghasemi, M (2019). Evaluation of villagers' performance in the process of sustainable rural development from the villagers' point of view (Study case: Tarqabeh district of Binaloud city). *Space Geographical Survey Quarterly*, 6(19), 119-136.
https://gps.gu.ac.ir/article_32848.html?lang=fa
- Sonza, R. and Tumibay, G (2020). Decision Tree Algorithm in Identifying Specific Interventions for Gender and Development Issues. *Journal of Computer and Communications*, 8, 17-26.
[doi: 10.4236/jcc.2020.82002](https://doi.org/10.4236/jcc.2020.82002)
- The Organization of Municipalities of the country (2013). The collection of rules and regulations of village councils; Tehran, publications of the Organization of Municipalities of the country, first edition.
<https://jwdp.ut.ac.ir/>
- The Organization of Municipalities and Villages of the country (2016). 11th Government, Women and Rural Management, Bureau of Rural Development Planning and Management.
<https://www.gisoom.com>
- Tulabinejad, M., Sepehvand, A., Sohrabi, M (2022). Analyzing the challenges of participation of rural women in Khorram Abad city in agricultural entrepreneurial activities. *Women's Strategic Studies*, 25(97), 199-224.
<https://doi.org/10.22095/jwss.2023.375919.3131>

مطالعه عوامل تأثیر گذار بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن در منطقه سیستان: چالش‌ها و عملکرد

محبوبه میر^۱، دکتر حمید حیدری مکرر^{۲*}، سمانه سارانی^۳

مقاله پژوهشی

چکیده

یکی از محورهای اساسی در تحلیل مسائل توسعه روستایی، توجه به مدیریت در این جوامع است. مدیریت نواحی روستایی یکی از مهم‌ترین اجزای دستیابی به توسعه پایدار روستایی است. یکی از شرایط لازم برای دستیابی به توسعه پایدار روستایی، مشارکت زنان در امور عمومی و مدیریت روستا است. مدیریت روستایی (شوراها و دهیار) برای زنان با وجود تحمیل مردشده‌گی به آن‌ها تجربه‌ای بی‌نظیر در مدیریت مدرن روستایی در ایران بوده است؛ زیرا در این بستر زنان با ارجاع به روحیات زنانه‌ای عملکرد شایان توجهی داشته‌اند. هدف پژوهش حاضر، عوامل تأثیرگذار، چالش و عملکرد بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن در روستاهای منطقه سیستان است. این تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی است که در آن از روش اسنادی و پیمایشی برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز در سطح روستا استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش شامل سرپرستان خانوارهای ساکن در محدوده مورد مطالعه است که با توجه به تعداد خانوارهای ساکن در محدوده مورد مطالعه و استفاده از فرمول کوکران، ۳۶۷ نمونه برای تکمیل پرسشنامه‌های تحقیق محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی (آزمون تی تک‌نمونه‌ای و فریدمن) در نرم‌افزار SPSS و مدل WASPAS استفاده می‌شود. نتایج نشان می‌دهد که اعتماد مردم به قابلیت‌ها و توانمندی زنان از اهمیت بیشتری برخوردار است و بین نگرش مردان و زنان نسبت به عملکرد دهیاران زن مقدار محاسبه‌شده (۲/۸۹) اختلاف معناداری ($\text{Sig}=.001$) وجود دارد. وضعیت نگرش مردان و زنان نسبت به عملکرد دهیاران زن کمتر از حد متوسط محاسبه شده است. به صورت کلی می‌توان گفت انتخاب جنسیتی دهیاران زن در منطقه مورد مطالعه تحت تأثیر عوامل مختلفی بوده است. هرچند انتخاب آن‌ها با چالش‌هایی نیز همراه بوده که عملکرد آن‌ها را نیز تحت تأثیر قرار داده است.

جغرافیا و توسعه، شماره ۷۵، تابستان ۱۴۰۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۲۰

تاریخ بازنگری داوری: ۱۴۰۲/۰۹/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۱۹

صفحات: ۷۸-۱۰۶

واژه‌های کلیدی:

دهیاران زن، عوامل اجتماعی-فرهنگی، انتخاب جنسیتی، منطقه سیستان.

مقدمه

بدون شک برای داشتن یک جامعه سالم، رشد کرده و موفق، باید همه اجزای جامعه دست‌اندرکار باشند. اگر قصدی برای رسیدن به توسعه پایدار داریم، باید همه توان مدیریتی، دانشی و مهارت‌های زنان و مردان را به کار ببندیم. در جامعه امروز ایران نیز ثابت شده که زنان در توسعه پایدار نقش کلیدی دارند (نصرت‌پناه، ۱۳۹۴: ۳). صاحب‌نظران و محققان توسعه روستایی نیز بر این باورند که شناخت توانمندی‌ها و مهارت‌های زنان، به خصوص زنان روستایی و هدایت استعدادهای آنان (طوبایی‌نژاد و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۰۰) می‌تواند در بهره‌برداری از ظرفیت‌های این قشر عظیم اجتماعی مؤثر واقع شود، شناخت الزامات گوناگون زندگی و فعالیت زنان روستایی، امکان برنامه‌ریزی در جهت به‌کارگیری مهارت‌های پنهان جامعه روستایی را فراهم خواهد ساخت (Mac Gregor, 2010: 127). مدیریت توسعه روستایی فرایند چندجانبه‌ای است که شامل سه رکن: مردم، دولت و نهادهای عمومی است. در این فرایند با

۱. m.mir@uoz.ac.ir

۲. Hamid heidary@uoz.ac.ir

۳. samaneh.sarani@uma.ac.ir

۱. کارشناس ارشد گروه جغرافیا، دانشگاه زابل، زابل، ایران

۲. استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه زابل، زابل، ایران (نویسنده مسئول)

۳. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

مشارکت مردم و از طریق تشکیلات و سازمان‌های روستایی، برنامه‌ها و طرح‌های توسعه تدوین و اجرا شده و تحت نظارت و ارزشیابی قرار می‌گیرد (دریان آستانه و رضوانی، ۱۳۹۳: ۲۱۱). دهیاری به‌عنوان بازوی اجرایی دولت، نقش مهمی در اجرا، نظارت و سازمان‌دهی برنامه‌های توسعه در راستای دستیابی به سطحی مطلوب از توسعه پایدار روستایی دارد (سربرقی‌مقدم و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۱۹).

روستا به‌عنوان کوچک‌ترین واحد سیاسی در تقسیمات کشوری الگوی مدیریتی خاصی را در دوران‌های مختلف تجربه کرده است؛ از این رو، راه‌اندازی دهیاری‌های دهه اخیر می‌تواند تجربه اجرایی جدید در عرصه مدیریتی روستاییان باشد و آن را می‌توان نقطه عطفی در تاریخ مدیریتی روستا برای رسیدن به اهداف توسعه پایدار به شمار آورد که امروزه به‌عنوان بازوهای اجرایی دولت در روستاها در زمینه خدماتی نقش کلیدی ایفا می‌کنند. از دیگر ویژگی‌های این نهاد مدیریتی روستایی، حضور زنان در نقش مدیر اجرایی روستا است. زنان روستایی در کشور به‌طور رسمی برای نخستین بار از طریق حضور در شوراهای روستایی در مدیریت روستا شرکت کردند و پس از آغاز به کار دهیاری‌ها، دهیاری‌هایی با مدیریت زنان در روستاها افتتاح و شروع به کار کردند (سازمان همیاری‌های کشور، ۱۳۸۸).

برای ایجاد بسترهای توسعه پایدار به دو مؤلفه نیاز است؛ یکی زنان و دیگری مشارکت زنان. یکی از عرصه‌های قابل تأمل برای حضور زنان در حوزه مدیریت روستا، نهاد دهیاری است که با شروع به کار دهیاری‌ها براساس مصوبه مجلس شورای اسلامی تحقق یافت، به شکلی که زنان از بدو شکل‌گیری دهیاری‌ها حضور پویا و فعالی در عرصه مدیریت روستایی به نمایش گذاشته‌اند (سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، ۱۳۹۶). باین‌حال، سهم زنان در مدیریت و به‌ویژه مدیریت (دهیاری) اجرایی روستا اندک است، به‌طوری‌که تنها ۱/۲ درصد از اعضای شوراهای اسلامی روستا و ۲/۵ درصد از دهیاران روستاهای کشور را زنان تشکیل می‌دهند (سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، ۱۳۹۶). براساس جدیدترین آمار سازمان دهیاری‌ها و شهرداری‌های کشور، در حال حاضر بیش از ۲ هزار و ۶۰۰ دهیار زن در کشور در حال فعالیت هستند. آمار دیگری که این سازمان ارائه می‌کند، مربوط به تعداد روستاهایی است که از خدمات دهیاری استفاده می‌کنند و این میزان بیش از ۹۲ درصد از روستاهای ایران را دربرمی‌گیرد. این آمار نشان می‌دهد که قدم‌های نخست برای راه‌یابی زنان به عرصه‌های مدیریتی برداشته شده است. استان‌های خراسان رضوی، کرمان، مازندران، سیستان و بلوچستان و گیلان به ترتیب دارای بیشترین دهیاران زن در پنجمین دوره شوراهای اسلامی هستند (سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، ۱۳۹۶).

. همچنین شمار دهیاران زن در پایان دوره چهارم شوراهای کشور، با نرخ رشد ۴۰/۳۴ درصد رو به افزایش بوده است استان کرمان با ۱۱/۶۳ درصد، استان گیلان با ۷/۳۴ درصد و سپس استان سیستان و بلوچستان با ۶/۳۲ درصد، به ترتیب بیشترین میزان افزایش شمار دهیاران زن را به خود اختصاص داده‌اند. وضعیت تحصیلی دهیاران زن بیانگر این است که ۵۴ درصد دهیاران زن با تحصیلات دانشگاهی (کارדانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری) در عرصه مدیریت روستایی فعالیت دارند. میزان تحصیلات دانشگاهی دهیاران زن در کل کشور ۳۹ درصد است؛ بنابراین نسبت تحصیلات دانشگاهی دهیاران زن از کل کشور ۱۵ درصد بیشتر است که این رشد مثبت، نشان‌دهنده بهره‌گیری از توان زنان تحصیل‌کرده در عرصه مدیریت دهیاری و اعتماد شوراهای اسلامی روستا با قابلیت‌ها و توانمندی آن‌ها است که می‌تواند عامل تحول در عرصه مدیریت دهیاری باشد (عرب‌سرخ و همکاران، ۱۳۹۴: ۷۷۷).

رسیدن به توسعه‌ای برابر و پایدار در جامعه، بدون در نظر داشتن زنان کشور، امری دست‌نیافتنی خواهد بود و مشارکت زنان در صورتی محقق می‌شود که آنان توانمندی مشارکت در امور جامعه را داشته باشند؛ از این رو، زنان دهیار می‌توانند همانند مردان نقش مهمی در اجرا، نظارت و سازمان‌دهی برنامه‌های توسعه پایدار در روستاها داشته باشند (روشن‌روان و همکاران، ۱۳۹۵: ۵). حضور زنان در حوزه مدیریت روستا از چند جنبه داری اهمیت است؛ نخست تمایل در جهت ورود و نقش‌آفرینی در عرصه عمومی روستا و دوم انتخاب آن‌ها به‌عنوان مدیر اجرایی از سوی شورای منتخب مردم بی‌سابقه بود که با توجه به مشکلات و موانع پیش‌روی زنان، از جمله فرهنگ بومی، سنت‌های اجتماعی و ویژگی‌های بازدارنده فردی همچون فقدان اعتماد به نفس زنان، همواره در کنار مردان در پست‌های مدیریتی روستا فعال بودند و نتیجه عملکرد زنان در رقابت با مردان، گویای ارتقا و پیشرفت مدیریتی زنان دهیار در عرصه رقابت با مردان بوده است. دیگر اینکه از یک سو می‌توانند مسائل خود را طرح کنند و سیاست‌های عمومی را با نیازها و مشکلات زنان انطباق دهند و از سوی دیگر ارتباط قوی میان اقتضات زندگی زنان با ویژگی‌های حکومت محلی وجود دارد. این حکومت‌ها از نظر دسترسی آسان‌تر و امکان نقش‌آفرینی راحت برای زنان داشته و وابسته به محدوده جامعه محلی اند (Irwin, 2009: 768). آمارها نشان می‌دهند که از زمان تأسیس دهیاری، تعداد زنان دهیار رو به افزایش گذاشته است. حضور زنان در دهیاری‌ها از دو جنبه اهمیت دارد؛ نخست آنکه تمایل زنان برای ورود و نقش‌آفرینی در عرصه عمومی روستا در جامعه روستایی ایران تجربه بی‌نظیری است، زیرا نخستین گام برای دهیارشدن ابراز تمایل شخصی و اقدام به ثبت‌نام در دفتر شورای اسلامی روستاست. افزایش تعداد زنان داوطلب و حتی منتخب نشان‌دهنده گسترش این تمایل در بیشتر نقاط کشور است. دوم آنکه دهیار را شورای اسلامی روستا انتخاب و به بخشداری معرفی می‌کند و پس از طی مراحل اداری لازم، حکم او به‌عنوان دهیار به شورای اسلامی روستا ابلاغ می‌شود. انتخاب زنان به‌عنوان دهیار روستا از سوی شورای منتخب مردم بی‌سابقه بودن این پدیده را تأیید می‌کند.

در منطقه سیستان در شرق کشور نیز همانند سایر مناطق کشور برخی از دهیاران زن هستند؛ به طوری که براساس آمار و اطلاعات وزارت کشور در سال ۱۴۰۲، حدود ۳۷ هزار دهیار در کشور فعال هستند که از این تعداد ۲ هزار و ۴۹۰ نفر را دهیاران زن تشکیل می‌دهند و به لحاظ تقسیم‌بندی انجام گرفته، بیشتر آمار به استان‌های کرمانشاه و سیستان و بلوچستان اختصاص دارد. در این بین استان سیستان و بلوچستان دارای ۱۵۴ دهیار زن است. از این نظر سیستان و بلوچستان در زمینه اعتماد به مدیریت زنان در دهیارهای زن پیشتاز هستند که خود گویای اعتماد ویژه‌ای است که مردم روستایی سیستان به مدیریت زنان دارند. با این حال در منطقه سیستان و با توجه به حضور پر تعداد دهیاران زن در منطقه و تأثیرگذاری آن‌ها در اقتصاد، سیاست به‌ویژه در مسائل اجتماعی روستاهای منطقه لازم و ضروری است که به نقش دهیاران زن و نقش‌آفرینی بیشتر آن‌ها باید به تأثیر و جایگاهشان توجه ویژه‌ای شود. به طوری که حمایت جدی همه مسئولان و منتقدان اجتماعی از دهیاران زن در سطح سیستان افزایش پیدا کند. دستیابی به این امر وابسته به عوامل و راهبردهای مختلفی است. یکی از عوامل و راهبردهایی که به کارایی بهتر دهیاران زن در منطقه سیستان کمک می‌کند و می‌تواند تأثیرگذاری اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و عملکرد دهیاران زن را افزایش دهد، مطالعه عوامل تأثیرگذار بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن در منطقه سیستان و همچنین شناسایی چالش‌های دهیاران زن و بررسی و ارزیابی عملکرد آن‌هاست. با توجه به این تفاسیر و با توجه به

اهمیت نقش زنان دهیار در توسعه روستایی، مسئله اصلی این تحقیق نیز مطالعه عوامل تأثیرگذار بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن در منطقه سیستان: چالش‌ها و عملکرد آنها است.

براین اساس و با توجه به آنچه بیان شد، سؤالات زیر برای این پژوهش مطرح و صورت‌بندی شد:

- ۱- عوامل مؤثر بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن در سکونتگاه‌های روستایی منطقه سیستان کدامند؟
- ۲- چالش‌های پیش‌روی دهیاران زن در سکونتگاه‌های روستایی منطقه سیستان کدامند؟

پیشینه تحقیق

عرب‌سرخی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان تحلیلی از تجربه زیسته و مسائل دهیاران زن استان اصفهان به این نتیجه رسیدند که عواملی مانند پیشینه طولانی تمرکزگرایی، ابهام در قوانین بالادستی و تعریف حکومت محلی، نقص سیاست‌های حمایتی زنان، رویکرد مذکرگزینی، وابستگی به دولت، فقدان نهادینگی دهیاری و حس دوگانگی دهیار زن، به شکل‌گیری پدیده «تعارض جامعه با قدرتمندشدن زنان» انجامیده است. این پدیده در بردارنده تقابل‌هایی مانند فاصله‌گذاری جنسیتی، تلاش برای طرد دهیار زن و تقویت تردید در توانایی و خوداتکایی زنان در ایفای نقش مدیریتی است و شدت وقوع آن برحسب میزان حمایت مقامات بالاتر از دهیار زن و سابقه نقش‌آفرینی زنان در روستا متفاوت است. روشن‌نیا و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان بررسی نقش زنان روستایی در توسعه و موانع و محدودیت‌های آنان به این نتیجه رسیدند که در کشور ما مشکلات فرهنگی ریشه در تفکرات کلیشه‌ای و پایین‌بودن قدرت اقتصادی زنان روستایی دارد و دولت و سازمان‌های مردم‌نهاد باید سیاست‌هایی اتخاذ کنند که علاوه بر توجه به نقش زنان در تولید محصولات زراعی، دسترسی آنان را به منابع، اعتبارات مالی، فناوری، بازاریابی محصولات، آموزش و ترویج افزایش دهد.

کوهستانی (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان سنجش رضایتمندی خانوارهای روستایی از عملکرد دهیاری‌ها و عوامل مؤثر بر آن در بخش مرکزی شهرستان همدان به این نتیجه رسید که بین نحوه اقامت در روستا (دائم و موقت) و مشارکت روستاییان در امور دهیاری‌ها به لحاظ رضایتمندی از عملکرد دهیاری‌ها تفاوت معنی‌دار در سطح ۱ درصد وجود داشت. براساس نتایج تحلیل رگرسیون متغیرهای ارتباط دهیار با اهالی روستا، سن سرپرست خانوار، توجه دهیار به نظرات اهالی روستا و آگاهی اهالی روستا از وظایف دهیاری‌ها در مجموع ۶۷ درصد از تغییرات رضایتمندی از عملکرد دهیاری‌ها را تبیین کرده‌اند.

عرب‌سرخی و ایمانی‌جاجرمی (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان بررسی الگوی مردم‌محور کار دهیاری در میان دهیاران زن در استان اصفهان به این نتیجه رسیدند که به دلیل اتخاذ رویکرد سنتی معطوف به جنسیت در کار اجرایی، باور جامعه به ناتوانی زنان و تلقی دهیاری به مثابه کار سیاسی، پدیده مردانه‌بودن کار دهیاری شکل می‌گیرد. در این شرایط، دهیار زن با توجه به جنسیت، وضعیت تأهل و سن خود تحت تأثیر تقسیم کار جنسیتی برحسب قابلیت‌های فردی و اجرایی و حس استقلال خود راهبردهایی را مانند تظاهر به مردش‌دگی و حفظ استقلال شخصی اتخاذ می‌کند که به احساس مردش‌دگی در خود و همکاران زن، دوری از اقتضات زنانه، پذیرش مردش‌دگی، احساس همترازی و برتری نسبت به مردان منجر می‌شود.

مهربخش و پوررمضان (۱۳۹۶). در پژوهشی با عنوان عملکرد دهیاران زن در فرایند توسعه روستایی بخش مرکزی شهرستان رشت به این نتیجه رسیدند که زنان در بخش‌های مختلف توسعه روستایی دارای عملکرد متفاوتی

بوده و بیشترین عملکرد آن‌ها براساس نظرسنجی و آزمون آماری جان فریدمن در عرصه کالبدی-فیزیکی روستا و در زمینه اقتصادی است که در مجموع دهیاران زن در بسیاری موارد از مردان پیشی گرفته و میزان رضایت مردم از آنان زیاد است.

مورایا^۱ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که نقش زنان به‌عنوان فرزندآوری و انتظارات اجتماعی جنسیتی از جمله تربیت کودک و سایر مسئولیت‌های خانگی می‌تواند بر توانایی آن‌ها در به‌کارگیری فرصت‌های رهبری و انتخاب و انتصاب آن‌ها به‌عنوان رهبر تأثیر بگذارد. انتخاب و انتصاب زنان به‌عنوان رهبر، همچنین ممکن است تحت تأثیر سیاست‌های تبعیض مثبت (به نفع زنان) و درک زنان و مردان به‌عنوان داشتن سبک‌های رهبری متفاوت (علیه زنان که برخی آن‌ها را احساساتی‌تر و واکنش‌گراتر توصیف می‌کنند) باشد. این تأثیرات جنسیتی به روش‌های نسبتاً نامرئی با سایر عوامل تلاقی می‌کنند تا بر پیشرفت و تجربه آن‌ها تأثیر بگذارند.

مبانی نظری

نهاد اجرایی مدیریت روستایی منتخب است که براساس قانون تأسیس دهیاری‌های خودکفا مجوز تأسیس آن به‌وسیله وزارت کشور صادر می‌شود و مدیر این نهاد به‌وسیله شورای روستا به‌مدت چهار سال انتخاب می‌شود و مهم‌ترین وظیفه او اجرای مصوبات شورای اسلامی روستاست (دریان‌آستانه، رضوانی، ۱۳۹۳: ۳۷۰). دهیاری به مدیریت روستایی اطلاق می‌شود و یک نهاد عمومی غیردولتی است که توسط سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور از لحاظ فنی، مالی و... پشتیبانی می‌شود و در حال حاضر منابع درآمدی اصلی آن از محل عواید متمرکز تخصصی وزارت کشور سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها) است (مولائی‌هشجین و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۶۵).

به‌موجب قانون تأسیس دهیاری‌های خودکفا در روستاهای کشور مصوب ۴/۱۳۷۷/۱۴ مجلس شورای اسلامی، به وزارت کشور اجازه داده می‌شود به‌منظور اداره امور روستاها، سازمانی به‌نام دهیاری با توجه به موقعیت محل و با درخواست اهالی و به‌صورت خودکفا با شخصیت حقوقی مستقل در این روستاها تأسیس کند. این سازمان‌ها نهادهای عمومی غیردولتی محسوب می‌شوند. تأسیس دهیاری‌های مذکور به‌هیچ‌وجه مانع اقدامات و کمک‌های دولت در جهت رسیدگی به عمران و آبادی روستاهای مذکور نخواهد شد (اکبری و عبداللهی، ۱۳۹۰: ۱۰۸). براین اساس و در راستای اجرای تبصره ۲ قانون تأسیس دهیاری‌های خودکفا در روستاهای کشور اساسنامه تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها در ۱۳۸۰/۱۱/۲۱ به تصویب هیئت‌وزیران رسید. این نهاد نوعی ارجاع نظام نوین مدیریت روستاهاست که می‌تواند تحولی در فرایند مدیریت و توسعه روستاها ایجاد کند و دارای کارکردهای متعددی است (مولائی‌هشجین و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۶۵).

برای دهیاری و دهیار براساس ماده ۶۹ قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵/۳/۱ مجلس شورای اسلامی ۸ وظیفه محوری (سازمان شهرداری‌های کشور، ۱۳۸۳: ۳۴-۲۶) و براساس اساسنامه، تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها مصوب ۱۰/۱۳۸۰/۲۱ هیئت وزیران در فصل دوم ماده ۱۰، تعداد ۴۸ وظیفه تفصیلی در جهت اداره و حفظ توسعه پایدار روستا براساس قانون شوراها و با رعایت قوانین و مقررات مربوط در نظر گرفته شده است (اکبری و عبداللهی، ۱۳۹۰: ۱۵۹-۱۶۶). مدیریت توسعه روستایی فرایند چندجانبه‌ای است که شامل سه رکن: مردم، دولت و نهادهای عمومی است. در این فرایند با مشارکت مردم و از طریق تشکیلات و سازمان‌های روستایی، برنامه‌ها و طرح‌های توسعه روستایی تدوین و اجرا شده و تحت نظارت و ارزشیابی قرار می‌گیرد (رضوانی، ۱۳۹۳: ۲۱۱). در این زمینه دهیاری مهم‌ترین و جدیدترین نهادی است که در عرصه مدیریت

روستایی ایران شکل گرفته است و به لحاظ جایگاه همتراز با نهاد شهرداری در شهرها است و مدیریت این نهاد برعهده شخصی به نام دهیار است. این نهاد عمومی غیردولتی به منظور اداره امور روستا به صورت خودکفا و با شخصیت حقوقی مستقل در هر روستا تأسیس شده است. مطابق با ماده واحده قانون تأسیس دهیاری‌های خودکفا در روستاهای کشور، به وزارت کشور اجازه داده می‌شود به منظور اداره امور روستاها، سازمانی به نام دهیاری با توجه به موقعیت محل با درخواست اهالی و به صورت خودکفا با شخصیت حقوقی مستقل در این روستاها تأسیس کند (بدری و موسوی، ۱۳۹۱: ۱۴). مسئول اداره دهیاری که دهیار نامیده می‌شود، توسط شورای اسلامی روستا معرفی شده و با تأیید بخشدار مسئولیت مدیریت روستا را برعهده دارد. مجوز تأسیس دهیاری با درخواست اهالی روستا توسط وزارت کشور صادر می‌شود. عملکرد این سازمان مدنی و دولتی مشابه سازوکار شهرداری در شهرهای کشور است. دهیار عهده‌دار وظیفه اجرای مصوبات شورای اسلامی روستا، همراه با انجام وظایف محول از سوی دستگاه‌های اجرایی کشور است. با استناد به این قانون، دهیاری در روستاهای بالای ۱۵۰۰ نفر جمعیت به طور خودکفا تشکیل می‌شود (کوچکیان فرد، ۱۳۸۶: ۱۵). مشارکت زنان در مدیریت روستایی به عنوان یکی از ذی‌نفعان دارای اهمیت بسیار است. یکی از عرصه‌های قابل تأمل برای حضور زنان در حوزه مدیریت روستا، نهاد دهیاری است که با شروع به کار دهیاری‌ها براساس مصوبه مجلس شورای اسلامی تحقق یافت (اکبری و عبداللهی، ۱۳۹۰: ۶۴).

با توجه به نقش زنان در مدیریت و توسعه، نظریات و رویکردهای مختلفی نیز برگرفته از بحث‌های جنسیت و توسعه است. در این رویکردهای تجزیه و تحلیل جنسیتی از مدیریت و توسعه مد نظر قرار می‌گیرد و به بررسی مسائل جنسیتی در توسعه می‌پردازند (Sonza & Tumibay, 2020: 19). براساس این مباحث، جنسیت و توسعه از زمینه‌های جهان‌شمول و بین‌المللی برخوردار است و در سالیان اخیر در سطح کنفرانس‌های جهانی و تدوین برنامه‌های توسعه توجه زیادی را به خود جلب کرده است (ریاحی و طولابی‌نژاد، ۱۳۹۱: ۲۸). با وجود این، ارتباط جنسیت با واقعیت‌های اجتماعی و اقتصادی در برابر جوامع آسیب‌پذیر در مناطق و کشورهای توسعه‌نیافته کمتر مورد بررسی قرار گرفته است. با این حال در ایران مؤلفان توجه چندانی به موضوع جنسیت و توسعه نداشته‌اند.

از نظر ازکیا و ایمانی (۱۳۸۷) مفهوم جنسیت و توسعه تنها به مسائل زنان بر نمی‌گردد، بلکه به ساخت اجتماعی و سپردن نقش‌ها و مسئولیت‌ها به زنان و مردان و انتظاراتی که جامعه از آن‌ها دارد نیز ارتباط می‌یابد (ازکیا و ایمانی، ۱۳۸۷: ۱۳۱)؛ بنابراین ابعاد جنسیتی توسعه و مدیریتی در دهه‌های گذشته در ادبیات و تجربیات توسعه مورد بحث قرار گرفته است. در پژوهش حاضر نیز با توجه به موضوع مطالعه عوامل تأثیرگذار بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن، رویکرد جنسیت و توسعه مورد استفاده قرار گرفته است؛ بنابراین در این پژوهش به دو دیدگاه اشاره شده است.

رویکرد اول: نخستین رویکرد نسبت به جنسیت و توسعه، شرایط ساختاری مرتبط با زنان را بررسی می‌کند که به عوامل ساختاری مدیریتی اشاره دارد. در این دیدگاه نقش زنان و مردان در توسعه را در کشورهای درحال توسعه و توسعه‌یافته به طور متفاوت بررسی می‌کنند (Fisher & Carr, 2015: 85). این رویکرد جزء تحلیل گفتمان پساساختارگرایانه فمینیستی قرار دارد (Acosta, 2022: 736). در این رویکرد کشورهای توسعه‌یافته و توسعه‌نیافته را براساس عوامل ساختاری مرتبط با جنسیت بررسی می‌کند؛ به این دلیل که عوامل ساختاری محیط‌زیستی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، نهادی، اقتصادی، فقر و سلامت به شیوه‌های متفاوت و مختلفی بر مسائل جنسیتی و زنان اثرگذار

هستند (Ribot, 2014: 668) برای مثال، مطالعه شیوا^۱ (۱۹۸۹) نشان می‌دهد که عامل ساختاری منجر به توزیع ناعادلانه حقوق، منابع (مالی و آموزشی) و ساختارهای قدرت می‌شود و در نتیجه وضعیت مدیریتی توسط زنان و مردان نیز براساس ساختارها متفاوت است. محرومیت اجتماعی و تبعیض زنان نیز اغلب با ساختارها، سیاست‌های رسمی، قانون و مقرارت (برای مثال مالکیت زمین) تداوم پیدا می‌کند و دسترسی به این عوامل نقش زنان در توسعه و مدیریت را تحت تأثیر قرار می‌دهد (Molin et al, 2021: 906). بدین صورت که ساختارهای اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، مدیریتی هستند که به‌عنوان عامل موفقیت یا عدم موفقیت زنان در فرایندهای توسعه‌ای می‌شوند و این ساختارها هستند که نقش زنان در فرایند توسعه و مدیریت را شکل می‌دهند (Pullen Sansfaçon et al, 2020: 309). در واقع این ساختارها هستند که زمینه نقش‌آفرینی زنان در فرایند مدیریتی و فرایندهای توسعه را شکل می‌دهد. اکثر محققانی که جنسیت و توسعه را مورد مطالعه قرار داده‌اند نیز معتقدند که نابرابری ساختاری اغلب به دلیل تفاوت‌های اجتماعی، الگوی جنسیتی کار، مسئولیت‌ها و قوانین و هنجارهای سرکوبگرانه فرهنگی و اجتماعی است (Carr, 2008: 903). این عوامل آسیب‌های متفاوت و متمایزی را ایجاد می‌کند که مانع بروز توانایی زنان در اتخاذ فناوری‌ها و شیوه‌های جدید و فعالانه در فرایند توسعه می‌شود (Pelling et al, 2015: 116). بنابراین و براساس این رویکرد، ساختارهای جامعه هستند که زمینه‌ساز موفقیت یا عدم موفقیت زنان در فرایند توسعه و فرایند مدیریت را شکل می‌دهند.

رویکرد دوم: نقش محوری زنان در تسهیل اقدامات مدیریتی است. زنان در محیط اجتماعی وضعیت خوبی برای یافتن راه‌حلهایی برای کاهش تغییرات اجتماعی و رفتاری لازم دارند (Jost et al, 2016: 135). از نظر آلستون (۲۰۱۵) آگاهی زنان و مردان درباره شیوه‌های مدیریتی و نحوه انتخاب آن‌ها برای انطباق با اثرات نامطلوب متفاوت است. آن‌ها یادآوری می‌کنند که دانش حاصل از شرایط مادرانه، شبکه‌های اجتماعی و شرایط محیطی مبتنی بر مکان می‌تواند، در پاسخ به شرایط اضطراری و مبحث مدیریت، به زنان کمک کند (Alston, 2015: 77). از این رو نقش رهبری زنان در مسائل اجتماعی، اقتصادی و محلی، کشاورزی و سازگاری برای انجام اقدامات مناسب اهمیت بسیاری دارد (ریاحی و طولابی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۳۱). ظهور و رشد جنبش‌های اجتماعی زنان و نمایندگی زنان در موقعیت‌های رهبری و مدیریت توسط محققان فمینیستی برای ایجاد استدلال‌های قانع‌کننده درباره رهبری مثبت زنان در سازمان‌های تصمیم‌گیرنده نیز تأکید بر این رویکرد دارد؛ برای مثال جنبش سبز در کنیا، جنبش چیپکو و گاروال در هندوستان (Gaard, 2015: 23). در مطالعات محققانی چون مومسن^۲ (۲۰۱۹)، آکوستا^۳ (۲۰۲۲) و رولا-روبنز^۴ و همکاران (۲۰۲۳) بر نقش محوری زنان در رهبری و مدیریت امور تأکید شده است. هرچند در برخی کشورهای در حال توسعه یا توسعه‌نیافته، توجه چندانی به نقش محوری زنان نشده است؛ بنابراین و براساس رویکرد دوم در مبحث جنسیت و توسعه نقش محوری زنان در تسهیل اقدامات مدیریتی موضوع مهم در توسعه امور مرتبط با زنان بوده و نقش اجتماعی و روزمره زنان در امور، می‌تواند زنان را به مدیرانی توانمند تبدیل کند.

از آنجاکه همواره زنان نیمی از اعضای جامعه را تشکیل می‌دهند، چنین انتظار می‌رود که این نیروی بالقوه و گسترده با مشارکت بالفعل خود در فعالیتهای متنوع اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، چرخ‌های جامعه را همگام با مردان به حرکت درآورند و موفقیت‌هایی بیشتر از این راه به دست آورند؛ اما در طول تاریخ فرصت‌ها و

1. Shiva
2. Momsen
3. Acosta
4. Rola-Rubzen

امکانات برای زنان به نحوی توزیع نشده است که به راحتی بتوانند همدوش مردان در صحنه جامعه حاضر شوند و در واقع بدون محدودیت جنسی به ایفای نقش‌های شایسته بپردازند. این مسئله در ایران و منطقه سیستان به دلیل همان نگاه مردسالارانه نمود بیشتری دارد. به رغم اینکه از نظر قانون به زنان و مردان یکسان نگریسته شده و با توسعه آموزش عالی زنان در اشغال مشاغل بیرون از خانه موفقیت‌های نسبی کسب کرده‌اند، اما هنوز در سمت‌های مدیریتی تبعیض‌های زیادی وجود دارد. هنوز در سازمان‌های اداری و صنعتی روش‌هایی از طبقه‌بندی مشاغل با عنوان تقسیم‌کار افقی وجود دارد که برحسب آن رتبه مشاغل و شاغلان و ملاک‌ها در احراز سمت‌های مدیریتی براساس جنسیت تعیین می‌شود و بر این اساس در سازمان‌ها عموماً مردان مدیر هستند (کلانه‌ملایی، ۱۳۹۲: ۷۲). فرهنگ مبتنی بر تبعیض شغلی به رفتار تبعیض‌آمیز نسبت به زنان در محیط کار اشاره دارد و مصادیق آن: نابرابری در استخدام، آموزش شغلی، ارتقای شغلی، درآمد، پاداش و نوع ارزیابی از عملکرد است (جوهری و دریاپور، ۱۳۸۷: ۱۰۰).

عوامل اثرگذار بر مدیریت زنان در روستاها: عوامل سیاسی دلالت بر تأثیر نظام قدرت در سطح محلی، ملی، آثار تصمیم‌سازی مدیریتی ناشی از آن‌ها دارد و خود به چند گروه تقسیم می‌شود:

عوامل ساختاری سیاسی: که به الگومندی‌های نهادی در سطح عام و کشوری مربوط است و روستا را از قالب تکیه بر کنش‌های مبتنی بر الگومندی محلی بیرون می‌آورد؛ مثل جهت‌گیری‌های تولیدی، اجتماعی و اقتصادی ناشی از سیاست‌گذاری‌ها. در صورتی که ساختار سیاسی با هدایت توسعه‌ای جامعه متناسب باشد، حرکت توسعه‌ای جامعه امکان‌پذیر خواهد بود، عوامل مرسوم اقتصادی وارد عمل می‌شوند و سرعت حرکت توسعه‌ای جامعه را تعیین می‌کنند. ویژگی‌های اساسی که باید در ساختار سیاسی مناسب با فرایند توسعه وجود داشته باشد عبارت‌اند از: ضرورت تمایل و گرایش نوگرایی در ساختار سیاسی و ضرورت توان حفظ ثبات نسبی (عرب‌سرخ‌ی و همکاران، ۱۳۹۶: ۷۷۰).

تمرکزگرایی در تصمیم و اجرا: به رغم تصریح قانون اساسی، شوراها تحت تأثیر سیاست‌های تمرکزگرایانه دولتی قرار دارند و فاقد قدرت لازم برای اخذ تصمیم و اجرای آن هستند. تمرکززدایی عبارت است از انتقال یا واگذاری قدرت و اختیارات برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری با مدیریت از دولت مرکزی به سازمان‌های میدانی واحدهای تابعه دولت. عوامل چندی گرایش به سمت برنامه‌ریزی متمرکز و تشکیلات اداری کنترل بنیاد را تقویت کرده است. غالباً امکانات اداری در سطح محلی کافی نبودند، واحدهای محلی دولتی و ادارات از نظر مالی و تکنولوژیک به دولت مرکزی وابسته بودند، تنوع شدید قومی فرهنگی وجود داشت. عوامل مزبور دولت‌ها را وادار می‌کردند تا نسبت به اعطای خودمختاری محلی بیشتر، محتاطانه برخورد کنند. کارگزاری‌های کمک‌رسانی بین‌المللی متقاعد شدند که کنترل و مدیریت مرکزی، به تهیه برنامه‌های کارآمد و قوی‌تر سرمایه‌گذاری می‌انجامد؛ از این رو همچنان که وظایف توسعه پیچیده‌تر و پرشمارتر می‌شد، دولت‌های ملی به‌طور فزاینده‌ای به برنامه‌ریزی متمرکز و مدیریت متمرکز روی می‌آورند (روشن‌روان و همکاران، ۱۳۹۵: ۵).

زنان نیمی از جمعیت ایران را تشکیل می‌دهند، اما آیا سهم مدیریتی و میزان مشارکت‌شان در عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی و مدیریتی نیز ۵۰ درصدی است؟ آیا همین زنانی که بیش از ۵۰ درصد از رأی‌دهندگان در نظام جمهوری اسلامی ایران را تشکیل می‌دهند و همواره در همه عرصه‌های تاریخی، حامی شعار مهم و حیاتی کشورمان هستند، سهم مطلوب و منصفانه‌ای از مناصب مدیریتی دارند؟ آیا وقتی بخش زیادی از پذیرفته‌شدگان دانشگاهی را دختران تشکیل می‌دهند، به همان نسبت سهم مدیریتی هم نصیب‌شان می‌شود؟ جواب همه این سوالات منفی است! در حالی که زنان نیمی از جمعیت ۸۰ میلیون نفری کشورمان را تشکیل می‌دهند؛ یعنی

جمعیتی ۴۰ میلیون نفری دارند؛ اما کماکان مدیریت امورشان و مدیریت جامعه‌شان به دست اکثریت مردان است. در حالی که زنان لایق و شایسته کم نداریم. زنانی که با دارایی‌های این مملکت تحصیل کرده‌اند و هزینه‌های زیادی صرف آموزش‌شان شده، اما از این ظرفیت عظیم دانشی و مهارتی، استفاده بهینه‌ای نمی‌شود. در واقع نه تنها استفاده بهینه‌ای از این ظرفیت‌ها نمی‌کنیم، بلکه گاه آن‌ها را به عدم توانایی در مدیریت متهم می‌کنیم، بدون اینکه تجربه‌ای از مدیریت آن‌ها ثبت شده باشد (سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، ۱۳۹۶).

در نقطه مقابل چندین دهه شاهد مدیریت مردان در حوزه‌های مختلفی چون آب، مسکن، انرژی و... بوده‌ایم و نتایج این مدیریت‌ها نیز روشن‌تر از روز است؛ بنابراین برای اینکه قضاوت منصفانه و براساس اصول اخلاقی داشته باشیم، در ابتدا باید قفل‌ها را از سر دروازه‌های ذهن‌مان برداریم و با رجوع به شرایط محیای قوانین کشورمان مسیرهای حضور بانوان را هموار کنیم. چون در قانون اساسی کشورمان قانون منع‌کننده‌ای برای حضور بانوان در عرصه‌های مدیریتی به چشم نمی‌خورد؛ بنابراین باید از این فرصت استفاده کرد و برای ایجاد توسعه متوازن و پایدار که بستر نخست آن روستاهاست، از زنان دهیار همان مناطق بهره جست تا مدیریت را تمرین کنند و به سطوح بالای مدیریتی نیز برسند (عرب سرخی و همکاران، ۱۳۹۶: ۴۶۴).

از مهم‌ترین ابعاد توسعه روستایی و شاید بتوان گفت مهم‌ترین بعد آن، مدیریت روستایی است که نقش بسیار مهمی در هماهنگی فعالیت‌های توسعه روستایی برعهده دارد. یکی از مسائلی که جوامع در حال توسعه و توسعه‌یافته، امروزه با آن مواجه هستند و برای آن‌ها بسیار مهم است، مسئله توسعه پایدار است و یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های آن، توسعه پایدار روستایی است که می‌تواند راهگشای جامعه در رسیدن به توسعه پایدار در همه سطوح باشد. همچنین یکی از شرایط لازم برای دستیابی به توسعه پایدار روستایی، مشارکت زنان روستایی در سطح مدیریت روستاهاست. زنان روستایی با حضور در نقش‌های مدیریتی همچون دهیاری و شورای اسلامی روستا، می‌توانند در توسعه جامعه محلی نقش بسزایی داشته باشند (سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، ۱۳۹۶). برای رسیدن به توسعه پایدار، توجه به چند مؤلفه اساسی مورد نظر است که مهم‌ترین آن نیروی انسانی است که زنان نیز در این بین نیمی از جوامع بشری را تشکیل می‌دهند که از اهمیت خاصی در زمینه دسترسی به توسعه پایدار برخوردارند.

روش پژوهش

از آنجا که تحلیل عوامل تأثیرگذار بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن در منطقه سیستان به عنوان محوری‌ترین کار در دستور این تحقیق قرار دارد، جامعه آماری پژوهش حاضر، روستاهای دارای دهیاری زن منطقه سیستان است. ۹۸ روستا دارای دهیار زن است که به وسیله فرمول کوکران و تصحیح ۳۱ روستا انتخاب شد و سپس حجم نمونه براساس فرمول کوکران، ۳۶۷ نفر به دست آمده که مطابق با اصل تناسب از همه روستاهای جامعه نمونه، به صورت تصادفی نمونه انتخاب می‌شود.

جدول ۱: مؤلفه‌های مورد بررسی «عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر انتخاب دهیار زن»

<p>«مخالفت‌های خانواده و نزدیکان»، «تمایل مردان به مشارکت زنان در فعالیت‌های اجتماعی»، «مقاومت جامعه در عدم‌پذیرش نقش‌های غیر بومی»، «موقعیت تابع و منفعل زنان»، «فضای مردانه»، «رویکرد مسئولان»، «خشونت عریان کلامی و جسمی»، «مردانه‌بودن محیط کار»، «کم‌تعداد بودن الگوهای موفق مدیریتی در بین بانوان»، «عدم‌پذیرش مدیریت بانوان از سوی روستاییان»، «ترویج دید منفی نسبت به عملکرد مدیران بانوان از سوی رسانه‌ها»، «رویه مدیریتی غالب در بین بانوان مبنی بر عدم انعطاف در برابر قوانین و دستورالعمل‌ها و...»، «توجه به محدودیت‌های فیزیولوژیکی و جسمی بانوان»</p>	<p>عوامل اجتماعی انتخاب دهیار زن</p>	<p>عوامل مؤثر بر انتخاب دهیار زن</p>
<p>«برای مردان روستایی مدیریت زنان تا جایی پذیرفتنی است که در حیطه نقش‌های زنانه باشد»، «هراس از حرف مردم و آسیب‌دیدن لزوم محفوظ بودن زن»، «آزادی بیشتر مردان»، «نگرش زنان به توانایی‌ها و فعالیت‌هایشان»، «نگرش زنان به خود»، «نگرش‌های دینی و مذهبی موجود در جامعه»، «نگرش مردان به فعالیت زنان»، «تقویت تردید در توانایی و خوداتکایی زنان در ایفای نقش مدیریتی»، «وضعیت فرهنگی روستا»، «فرهنگ جامعه و مردسالاری در جامعه ایرانی»، «فرهنگ مردانه حاکم بر مدیریت محلی»، «فرهنگ آموزشی حاکم بر مدارس و دانشگاه‌ها در جهت آماده‌سازی بانوان برای مدیریت»</p>	<p>عوامل فرهنگی انتخاب دهیار زن</p>	

جدول ۲: مؤلفه‌های مورد بررسی «چالش‌های دهیاران زن»

<p>«پیشینه طولانی تمرکزگرایی»، «نهادینگی تدریجی مدیریت زنان در روستاها»، «فقدان نهادینگی دهیاری»، «رویکرد مذکرگزینی در کار»، «ابهام در قوانین بالادستی»، «ابهام در تعریف حکومت محلی»، «تقص سیاست‌های حمایتی از زنان»، «میزان حمایت مقامات بالاتر از دهیار زن»، «وابستگی و انتظار از دولت»، «قدرت اجرایی محدود در مسائل مربوط به روستا»، «دوری زنان از نقش‌آفرینی در عرصه عمومی»</p>	<p>چالش‌های کلی دهیاران زن</p>	<p>چالش‌های دهیاران زن</p>
<p>«واکنش‌های منفی از جانب مردان نسبت به موفقیت زنان»، «الگوی مردانه کار دهیاری»، «به رسمیت نشناختن دهیار شدن زنان»، «آمیختگی شخصیت حقیقی و حقوقی دهیار زن»، «گران‌باری نقش»، «تعارض جامعه با قدرتمند شدن زنان»، «تشبیه تقسیم کار مبتنی بر جنسیت»، «فاصله‌گذاری جنسیتی»، «تلاش برای طرد دهیار زن»، «عدم‌آشنایی کافی زنان با اجتماع خود»</p>	<p>چالش‌های محلی دهیاران زن</p>	

جدول ۳: مؤلفه‌های مورد بررسی «عملکرد دهیاران زن»

<p>«همکاری با ادارات دولتی و ایجاد شرایط لازم برای انجام وظایف ادارات»، «اعلام دستورات، قوانین و مقررات دولتی (قانون، بخشنامه، دستورالعمل) و پیگیری حسن اجرای آن‌ها»، «اجرای مقررات دهیاری که جنبه عمومی دارد و به تصویب و تأیید شورای اسلامی رسیده است»، «عمل کردن براساس قانون و بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی»، «اجرای مصوبات شورا»، «پاسخگویی به مکاتبه و استعلام سازمان‌های مختلف جهاد کشاورزی، منابع طبیعی، دادگستری و...»، «همکاری با واحدهای امداد رسانی در هنگام وقوع حوادث و سوانح طبیعی (مانند: سیل، زلزله، آتش‌سوزی)»، «مکاتبات و تعامل با سازمان‌ها و اداره‌های مرتبط با روستا و دهیاری‌های دیگر»، «تشویق و ترغیب روستاییان به انجام اقدامات لازم در جهت رعایت سیاست‌های دولت»، «حضور به‌موقع و مستمر در روستا و پاسخ‌گویی به سؤالات و تقاضاهای مردمی و دعوت از مسئولان روستا برای حل مشکلات روستا»، «همکاری با نیروی انتظامی برای اجرای مقررات عمومی و حفظ نظم و سعی در حل اختلافات محلی»، «بیان مسائل و مشکلات واقعی روستا در حضور مردم و مسئولان دولتی (شفاف‌سازی)»، «ثبت و نگهداری اسناد اداری و ایجاد بایگانی مناسب»، «اولویت‌دادن به مشارکت مردم و به‌کارگیری پتانسیل‌های انسانی و غیرانسانی در انجام امور محوله»، «انتشار و اعلام برنامه‌ها و امور مالی و عملکرد دهیاری برای مردم»</p>	<p>عملکرد مشارکتی- اداری دهیاران</p>	
<p>«مراقبت، حفظ و نگهداری اموال و تأسیسات عمومی دهیاری (تدوین سازوکار مناسب برای کنترل و صرفه‌جویی در بیت‌المال)»، «همکاری با سازمان میراث فرهنگی در جهت نگهداری و بهره‌برداری از تأسیسات عمومی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، ورزشی و رفاهی روستا (مانند: ایجاد ورزشگاه، تأسیس کتابخانه و خرید کتاب)»، «پیگیری و همکاری در جهت ایجاد مؤسسات خیریه و صندوق‌های قرض‌الحسنه و مؤسسات فرهنگی»، «انجام معاملات دهیاری (خرید و فروش تجهیزات، ماشین‌آلات و...)»، «تشویق و ترغیب روستاییان به صنایع دستی از طریق معرفی محصولات کشاورزی و صنایع دستی روستا در مراکز شهرها و...»، «شناسایی زمینه‌های اشتغال و ایجاد شغل و گسترش صنایع تولیدی»</p>	<p>عملکرد اقتصادی- اجتماعی دهیاران</p>	<p>عملکرد دهیاران زن</p>
<p>«بهبود وضع زیست‌محیطی روستا (احداث فضای سبز و احداث مراکز انباشت و بازیافت زباله و دفن آن و جمع‌آوری فضولات حیوانی)»، «همکاری با مسئولان ذی‌ربط در جهت حفظ و نگهداری از منابع طبیعی واقع در حریم روستا و گزارش ساخت‌وسازهای غیرمجاز در مراتع و عرصه‌های طبیعی و نظارت بر ساخت‌وساز مساکن روستایی»، «فراهم کردن زمینه ایجاد خیابان‌ها، کوچه‌ها، پارک‌ها، فضای سبز و ورزشی و آموزشی و اجرای آن از طریق دهیاری و همکاری در زمینه طرح بهسازی روستا»، «همکاری با دستگاه‌های ذی‌ربط در جهت تهیه و پیگیری اجرای طرح هادی روستا و ارائه پیشنهادهای لازم و تعیین کاربری اراضی واقع در روستا به‌منظور گنجاندن آن‌ها در طرح هادی»، «نظافت، نگهداری و تسطیح معابر و مجاری آب و فاضلاب و تأمین آب سالم و روشنایی در حد امکان»، «اتخاذ تدابیر لازم برای حفظ روستا از خطر سیل، حریق و رفع خطر از بناها و دیوارهای شکسته و تسطیح معابر»، «همکاری در نگهداری و تسطیح راه‌های واقع در حریم اراضی روستا از طریق خودیاری اهالی روستا»</p>	<p>عملکرد زیست‌محیطی- کالبدی دهیاران</p>	
<p>«تسهیل دسترسی مردم روستا به آرد و نان بهداشتی و مرغوب»، «نظارت بر وضعیت بهداشتی نانوايي‌ها، مغازه‌ها و معرفی اماکن غیربهداشتی به مسئولان ذی‌ربط و جلوگیری از فروش اجناس فاسد»، «نظارت بر اجرای مقررات بهداشتی و حفظ نظافت و تأمین بهداشت روستا (مانند: کشتار بهداشتی دام و عرضه گوشت بهداشتی)»، «همکاری در جلوگیری از شیوع بیماری‌های انسانی و حیوانی واگیر و اعلام مشاهده بیماری‌ها به مراکز بهداشتی و دامپزشکی محل و همکاری با خانه بهداشت برای واکسیناسیون»</p>	<p>عملکرد بهداشتی دهیاران</p>	

جدول ۴: مؤلفه‌های مورد بررسی «نگرش به توانمندی دهیار زن»

«ایجاد اشتغال و گسترش صنایع تولیدی»، «بهبود وضع شغلی و درآمد مردم»، «همکاری با کشاورزان برای بازاریابی محصولاتشان»، «افزایش میزان راندمان آبیاری»، «افزایش کمی و کیفی تولیدات روستایی»	نگرش به توانمندی دهیار زن در بُعد اقتصادی	نگرش به توانمندی دهیار زن
«حل اختلاف و دعاوی مردم»، «معرفی خانواده‌های بی‌بضاعت به کمیته امداد»، «میزان دعوت از مردم در شرکت در جلسات»، «امدادرسانی به روستاییان در مواقع بحرانی»، «میزان مهارت، تخصص و سطح سواد شورا و دهیار»، «میزان توجه برای حل مشکلات و انجام سریع کارها»، «جلب مشارکت اهالی در امر جمع‌آوری زباله»، «تسهیل فرایند همکاری با سازمان‌های دولتی»، «مشارکت در زمینه‌های مختلف عمرانی»، «میزان هماهنگی با شورا»	نگرش به توانمندی دهیار زن در بُعد اجتماعی	
«حفظ سلامت و بهداشت محیط روستا»، «جلوگیری از فرسایش خاک و نگهداری از مراتع»، «دسترسی به آب سالم»، «نصب سطل زباله در روستا و دفع بهداشتی زباله»، «جمع‌آوری سیستم بهداشتی دفع فاضلاب»، «پاکیزگی محیط و منظر روستا»	نگرش به توانمندی دهیار زن در بُعد محیطی	
«اصلاح و توسعه شبکه معابر روستا»، «تهیه و اجرای طرح هادی»، «ساماندهی گورستان‌ها»، «نظارت بر ساخت راه و تعریض معابر»، «نظارت بر ساخت‌وساز مسکن روستایی»	نگرش به توانمندی دهیار زن در بُعد کالبدی	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

داده‌ها و اطلاعات به دست آمده در تحقیق به کمک نرم‌افزار SPSS تحلیل می‌شوند و با استفاده از فنون آماری موجود در نرم‌افزار SPSS بر حسب سطح سنجش هریک از متغیرها چگونگی توزیع و روابط بین متغیرها مورد آزمون و بررسی قرار خواهند گرفت. برای توصیف متغیرهای جمعیت‌شناختی از آمار توصیفی و برای بررسی فرضیات از آزمون فریدمن، مدل WASPAS و نرم‌افزار SPSS استفاده خواهد شد. در تعیین سطح عوامل تأثیرگذار بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن در روستاهای مورد مطالعه، مراحل مختلفی مورد توجه بوده است.

گام اول: تشکیل ماتریس وضع موجود

گام دوم: محاسبه ماتریس نرمالیزه

برای نرمال کردن شاخص‌هایی که مثبت هستند، از تابع زیر استفاده می‌شود:

$$rij = \frac{xij}{Max(xij)} \rightarrow (\forall i = 1, 2, \dots, m \ \& \ j = 1, 2, \dots, n)$$

گام سوم: وزن دهی به معیارها. وزن دهی به معیارها با استفاده از SWARA انجام شده است.

گام اول: مشخص کردن اهمیت نسبی (Sj): ستون اول در جدول یادشده نشان‌دهنده لیست معیارها به ترتیب اولویت (به‌طور نزولی) است.

گام دوم: ضریب اهمیت که مطابق با فرمول $Kj = Sj + 1$ محاسبه می‌شود.

گام سوم: محاسبه وزن اولیه با استفاده از فرمول $wj = (X(j-1))/kj$

و گام چهارم: محاسبه وزن نهایی که با استفاده از فرمول $wj / \sum wj$ محاسبه می‌شود.

گام چهارم: محاسبه واریانس مقادیر معیارهای نرمال شده اولیه.

گام پنجم: محاسبه واریانس‌های $Q^2(Q_i^{(1)})$ و $Q^2(Q_i^{(2)})$ از طریق توابع زیر:

$$\sigma^2(Q_i^{(1)}) = \sum_{j=1}^n \bar{x}_{ij} w_j^2 \sigma^2(x_{ij})$$

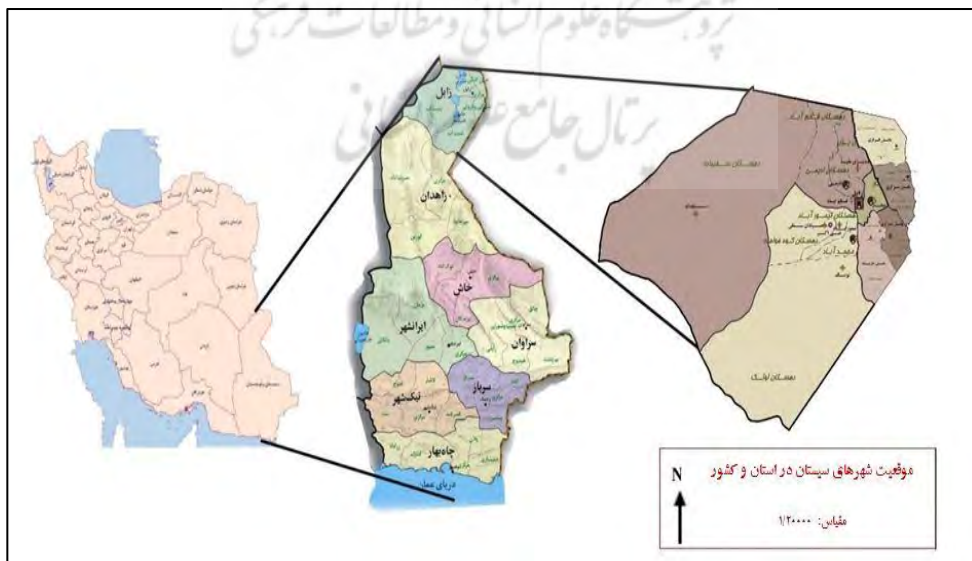
$$\sigma^2(Q_i^{(2)}) = \sum_{j=1}^n \left[\frac{\prod_{j=1}^n (\bar{x}_{ij})^{w_j} \times w_{ij}}{(\bar{x}_{ij})^{w_j} (\bar{x}_{ij})^{(1-w_j)}} \right]^2 \sigma^2(x_{ij})$$

گام ششم: محاسبه مقدار (λ) و Q_i برای رتبه‌بندی گزینه‌ها از طریق تابع:

$$\lambda = \frac{\sigma^2(Q_i^{(2)})}{\sigma^2(Q_i^{(1)}) + \sigma^2(Q_i^{(2)})}$$

محدوده مورد مطالعه

سیستان به‌عنوان یک واحد جغرافیایی که در شمالی‌ترین بخش استان سیستان و بلوچستان واقع شده است، از شمال و شرق به کشور افغانستان، از جنوب به شهرستان زاهدان و از مغرب و شمال غربی به استان خراسان جنوبی محدود می‌شود. این منطقه با مساحت ۱۵۱۹۷ کیلومتر مربع در محدوده جغرافیایی بین ۳۰ درجه و ۵ دقیقه تا ۳۱ درجه و ۲۸ دقیقه عرض جغرافیایی و ۶۰ درجه و ۱۵ دقیقه تا ۶۱ درجه و ۵۰ دقیقه طول جغرافیایی در جنوب شرقی ایران و در شمالی‌ترین قسمت استان سیستان و بلوچستان واقع شده که حدود ۸/۱ درصد از مساحت استان را به خود اختصاص داده است. این منطقه از شمال به مرز افغانستان و جنوب خراسان جنوبی، از غرب به شهرستان زاهدان محدود می‌شود. منطقه و محدوده مورد مطالعه این پژوهش، منطقه سیستان است. منطقه سیستان در محدوده زمانی پژوهش دارای پنج شهرستان زابل، زهک، هیرمند، نیمروز و هامون است (پیرانی، ۱۳۹۸: ۵۹). (شکل ۱).

شکل ۱: موقعیت منطقه مورد مطالعه

تهیه و ترسیم: نگارندگان، ۱۴۰۲

یافته‌های تحقیق

بررسی نتایج توصیفی نشان می‌دهد که بیشترین گروه پاسخگویان در گروه مرد با ۸۶/۶ و زن با ۱۳/۴؛ ترکیب سنی پاسخگویان بیشترین در گروه سنی ۳۶ تا ۴۵ سال با ۳۸/۴ درصد و کمترین مربوط به گروه سنی ۶۵ سال با درصد فراوانی ۰/۵ درصد است؛ ۹۳/۲ درصد از پاسخگویان متأهل و ۶/۸ درصد افراد را مجردها تشکیل می‌دهند؛ سواد پاسخگویان که بیشترین گروه دیپلم ۴۰/۳ درصد و کمترین درصد فراوانی را گروه بی‌سواد و لیسانس و بالاتر با ۷/۱ دارند؛ بیشترین شغل پاسخگویان با ۴۲/۸ درصد گروه بی‌کار و کمترین درصد فراوانی ۷/۹ در گروه سایر (دانشجو، خانه‌دار و...) است.

یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که در بررسی شاخص‌های اجتماعی تحلیل عوامل تأثیرگذار بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن در منطقه سیستان از نظر پاسخگویان، شاخص‌های ارتباط با مسئولان و روابط عمومی قوی، با میانگین ۴/۲۵ و ۴/۲۳ بالاترین رتبه و همچنین شاخص‌های مجرد یا متأهل بودن زنان و توجه به محدودیت‌های فیزیولوژیکی و جسمی بانوان با میانگین ۱/۹۶ و ۱/۸۴ پایین‌ترین رتبه و در بررسی شاخص‌های عوامل فرهنگی، شاخص‌های تقویت تردید در توانایی و خوداتکایی زنان در ایفای نقش مدیریتی و نگرش‌های دینی و مذهبی موجود در جامعه، با میانگین ۴/۲۱ و ۴/۱۵ بالاترین رتبه و همچنین شاخص‌های هراس از حرف مردم و آسیب‌دیدن لزوم محفوظ‌بودن زن و تأثیر اعضای شورا؛ و آزادی بیشتر مردان با میانگین ۲/۳۳ و ۲/۳۲ پایین‌ترین رتبه را کسب کرده‌اند؛ در بررسی شاخص‌های مشارکتی-اداری، تحلیل عوامل تأثیرگذار بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن در منطقه سیستان از نظر پاسخگویان، شاخص‌های حضور به‌موقع و مستمر در روستا و پاسخگویی به سؤالات و تقاضاهای مردمی و دعوت از مسئولان روستا برای حل مشکلات روستا و همکاری با نیروی انتظامی برای اجرای مقررات عمومی و حفظ نظم و سعی در حل اختلافات محلی، با میانگین ۴/۱۴ و ۳/۸۱ بالاترین رتبه و همچنین شاخص‌های پاسخگویی به مکاتبه و استعلام سازمان‌های مختلف جهاد کشاورزی، منابع طبیعی، دادگستری و... و همکاری با واحدهای امدادسانی در هنگام وقوع حوادث و سوانح طبیعی (مانند: سیل، زلزله، آتش سوزی) با میانگین ۲/۸۸ و ۲/۳۳ پایین‌ترین رتبه و در بررسی شاخص‌های اقتصادی-اجتماعی، شاخص‌های مراقبت، حفظ و نگهداری اموال و تأسیسات عمومی دهیاری (تدوین سازوکار مناسب برای کنترل و صرفه‌جویی در بیت‌المال)، و پیگیری و همکاری در جهت ایجاد مؤسسات خیریه و صندوق‌های قرض‌الحسنه و مؤسسات فرهنگی، با میانگین ۳/۶۷ و ۳/۱۵ بالاترین رتبه و همچنین شاخص‌های همکاری با سازمان میراث فرهنگی در جهت بهره‌برداری از تأسیسات فرهنگی-ورزشی و رفاهی (ورزشگاه، کتابخانه و خرید کتاب) و انجام معاملات دهیاری (خرید و فروش تجهیزات و ماشین‌آلات و...) با میانگین ۱/۹۶ و ۱/۵۶ پایین‌ترین رتبه و در بررسی شاخص‌های زیست‌محیطی-کالبدی، شاخص همکاری با مسئولان ذی‌ربط در جهت حفظ و نگهداری از منابع طبیعی واقع در حریم روستا و گزارش ساخت‌وسازهای غیرمجاز در مراتع و عرصه‌های طبیعی و نظارت بر ساخت‌وساز مسکن روستایی، با میانگین ۳/۵۱ بالاترین رتبه را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین شاخص اتخاذ تدابیر لازم برای حفظ روستا از خطر سیل، حریق و رفع خطر از بناها و دیوارهای شکسته و تسطیح معابر با میانگین ۲/۲۱ پایین‌ترین رتبه و در بررسی شاخص‌های بهداشتی، شاخص همکاری در جلوگیری از شیوع بیماری‌های انسانی و حیوانی واگیر و اعلام مشاهده بیماری‌ها به مراکز بهداشتی و دامپزشکی محل و همکاری با خانه بهداشت برای واکسیناسیون، با میانگین ۳/۱۳ بالاترین رتبه و همچنین شاخص نظارت بر اجرای مقررات بهداشتی و حفظ نظافت و تأمین بهداشت روستا (مانند: کشتار بهداشتی دام و عرضه گوشت بهداشتی) با میانگین ۱/۴۹ پایین‌ترین رتبه را کسب

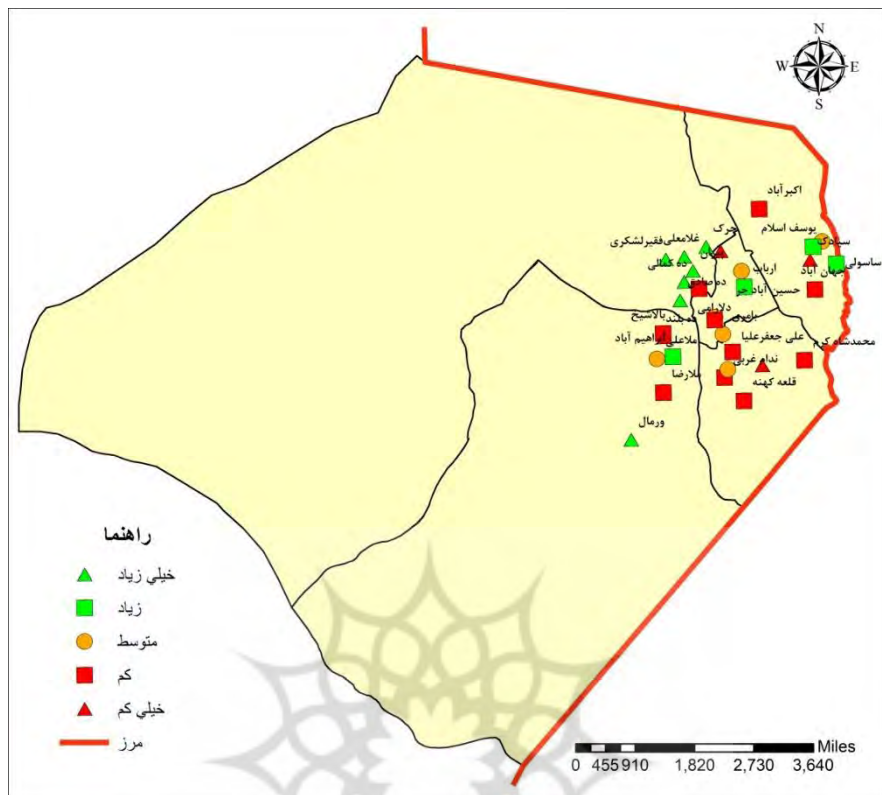
کرده‌اند و در بررسی شاخص‌های نگرش به توانمندی دهیار در بُعد اقتصادی، تحلیل عوامل تأثیرگذار بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن در منطقه سیستان از نظر پاسخگویان، شاخص ایجاد اشتغال و گسترش صنایع تولیدی، با میانگین ۲/۳۵ بالاترین رتبه و همچنین شاخص افزایش میزان راندمان آبیاری با میانگین ۱/۷۴ پایین‌ترین رتبه و در بررسی شاخص‌های نگرش به توانمندی دهیار در بُعد اجتماعی، شاخص‌های میزان هماهنگی با شورا؛ و میزان مهارت، تخصص و سطح سواد شورا و دهیار، با میانگین ۴/۲۲ و ۳/۳۵ بالاترین رتبه و همچنین شاخص‌های امدادسانی به روستاییان در مواقع بحرانی و مشارکت در زمینه‌های مختلف عمرانی با میانگین ۲/۵۴ و ۲/۱۷ پایین‌ترین رتبه و در بررسی شاخص‌های نگرش به توانمندی دهیار در بُعد محیطی، شاخص دسترسی به آب سالم، با میانگین ۳/۱۶ بالاترین رتبه و همچنین شاخص جلوگیری از فرسایش خاک و نگهداری از مراتع با میانگین ۱/۶۲ پایین‌ترین رتبه و در بررسی شاخص‌های نگرش به توانمندی دهیار در بُعد کالبدی، شاخص نظارت بر ساخت‌وساز مسکن روستایی، با میانگین ۳/۸۸ بالاترین رتبه و همچنین شاخص ساماندهی گورستان‌ها با میانگین ۱/۷۷ پایین‌ترین رتبه را کسب کرده‌اند.

همچنین اولویت‌بندی سطح عوامل تأثیرگذار بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن در روستاهای مورد مطالعه با استفاده از تکنیک ارزیابی تولید وزنی تجمعی (WASPAS) نشان می‌دهد که روستاهای فقیر لشکری، غلامعلی، ده‌کمالی بالاترین رتبه و روستاهای نظرسارانی، حسین‌آبادی و سیادک پایین‌ترین رتبه‌ها را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۵: مقادیر محاسبه‌شده مقدار Q_i (λ) و رتبه‌بندی روستاها

رتبه‌بندی روستاها	Q_i	λ	روستاها	رتبه‌بندی روستاها	Q_i	λ	روستاها
۲۲	۰/۰۲۴	۰/۲۵۹	اکبر آباد	۱۴	۰/۰۲۷	۰/۲۷۷	ده ارباب
۱۳	۰/۰۲۷	۰/۲۶۸	یوسف اسلام	۲۰	۰/۰۲۲	۰/۲۳۹	جهانتیغ
۱۲	۰/۰۳۱	۰/۲۸۲	ملارضا	۱۸	۰/۰۲۴	۰/۲۶۲	حسین‌آباد جر
۱۹	۰/۰۲۴	۰/۲۵۲	بالاشیخ	۱۷	۰/۰۲۵	۰/۲۶۹	بامری
۱۱	۰/۰۳۳	۰/۲۹۵	ده بلند	۳۱	۰/۰۰۵	۰/۱۴۵	نظرسارانی
۲۱	۰/۰۲۲	۰/۲۳۶	ملاعلی	۲۸	۰/۰۰۸	۰/۱۷۳	علی‌آباد جهانتیغ
۱۰	۰/۰۳۸	۰/۲۹۱	ابراهیم آباد	۲۶	۰/۰۱۰	۰/۱۸۱	محمدشاه کرم
۵	۰/۰۶۷	۰/۳۶۶	ورمال	۳۰	۰/۰۰۸	۰/۱۷۲	حسین‌آبادی
۴	۰/۰۷۳	۰/۳۸۲	چرک	۲۵	۰/۰۱۱	۰/۱۸۶	قلعه کهنه
۳	۰/۰۹۵	۰/۴۲۰	ده کمالی	۲۷	۰/۰۰۹	۰/۱۷۱	ندام غربی
۱	۰/۱۱۹	۰/۴۲۰	فقیر لشکری	۱۵	۰/۰۲۷	۰/۲۶۲	صفدر میر بیک
۶	۰/۰۶۷	۰/۳۸۳	پیران	۲۴	۰/۰۱۸	۰/۲۳۹	علی جعفر علیا
۸	۰/۰۴۸	۰/۳۴۲	دلارامی	۹	۰/۰۴۵	۰/۳۲۰	ساسولی
۲	۰/۰۹۸	۰/۴۲۹	غلامعلی	۲۹	۰/۰۱۵	۰/۲۲۰	سیادک
۷	۰/۰۶۲	۰/۳۶۱	صادق	۲۳	۰/۰۲۰	۰/۲۴۶	جهان‌آباد
				۱۶	۰/۰۲۷	۰/۲۸۰	پکیر شهسوار

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

شکل ۲: تحلیل عوامل تأثیرگذار بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن روستاهای موردی مطالعه
تهیه و ترسیم: نگارندگان، ۱۴۰۲

و از سوی دیگر با توجه به آزمون فریدمن (عوامل اجتماعی مؤثر بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن در سکونتگاه‌های روستایی منطقه سیستان، اعتماد مردم به قابلیت‌ها و توانمندی زنان از اهمیت بیشتری برخوردار است.) که از میان ۳ بُعد عوامل اجتماعی، بُعد اعتماد مردم به قابلیت‌ها با میانگین ۳/۸۷ دارای بالاترین رتبه و بُعد نگرش اجتماعی با میانگین ۲/۵۳ پایین‌ترین رتبه را به خود اختصاص داده‌اند؛

جدول ۶: مجموع میانگین ابعاد با استفاده از آزمون فریدمن

رتبه	حد بالا	حد پایین	انحراف معیار	میانگین	بُعد
۲	۴/۱۸۰	۲/۲۰	۰/۵۰۱	۳/۴۲	عوامل خانوادگی
۱	۴/۷۵	۲/۲۵	۰/۵۷۵	۳/۸۷	اعتماد مردم به قابلیت‌ها
۳	۴/۰۰	۱/۵۰	۰/۳۹۲	۲/۵۳	نگرش اجتماعی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

با توجه به نتایج حاصل از T تک‌نمونه‌ای برای عوامل فرهنگی مؤثر بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن در سکونتگاه‌های روستایی منطقه سیستان تحصیلات عالی زنان از اهمیت بیشتری برخوردار است.

جدول ۷: نتایج حاصل از آزمون تی تک‌نمونه‌ای بر مؤلفه‌های فرهنگی

Test Value = 3							مؤلفه
میزان اختلاف در سطح اطمینان ۹۵ درصد		اختلاف از میانگین	سطح معناداری (Sig)	مقدار آماره t	انحراف معیار	میانگین	
حد بالا	حد پایین						
۳/۸۰	۳/۶۹	۰/۰۲۸	۰/۰۰۰	۱۳۱/۶۵۵	۰/۵۴۵	۳/۷۴	تحصیلات عالی
۳/۴۹	۳/۳۵	۰/۰۳۶	۰/۰۰۰	۹۴/۶۷۱	۰/۶۹۳	۳/۴۲	نگرش فرهنگی
۳/۰۸	۲/۹۸	۰/۰۲۴	۰/۰۰۰	۱۲۵/۱۴۰	۰/۴۶۴	۳/۰۳	مردسالاری

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

با توجه به نتایج حاصل از T تک‌نمونه‌ای برای عوامل فرهنگی مهم‌ترین عوامل مؤثر بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن در سکونتگاه‌های روستایی بین حد مبنا (۳) و مقدار محاسبه شده (۳/۰۴) اختلاف معناداری (sig=۰.۰۰۰) وجود دارد. از آنجایی که مقدار محاسبه شده بیشتر از حد استاندارد است، نتیجه می‌گیریم انتخاب جنسیتی دهیاران زن در سکونتگاه‌های روستایی منطقه سیستان بر مؤلفه فرهنگی، بیشتر از حد متوسط است.

جدول ۸: نتایج حاصل از آزمون تی تک‌نمونه‌ای بر مؤلفه‌های انتخاب جنسیتی

Test Value = 3							مؤلفه
میزان اختلاف در سطح اطمینان ۹۵ درصد		اختلاف از میانگین	سطح معناداری (Sig)	مقدار آماره t	انحراف معیار	میانگین	
حد بالا	حد پایین						
۰/۰۱۶	-۰/۱۲۰	۰/۰۳۴	۰/۱۳۹	-۱/۴۸۲	۰/۶۶۹	۲/۹۴	عوامل اجتماعی
۰/۰۹۸	-۰/۰۶۰	۰/۰۲۶	۰/۰۸۳	۱/۷۴۰	۰/۵۱۰	۳/۰۴	عوامل فرهنگی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

با توجه به آزمون فریدمن برای سنجش، فرهنگ مردسالاری از مهم‌ترین چالش‌هایی است که دهیاران زن در سکونتگاه‌های روستایی منطقه سیستان با آن روبه‌رو هستند. میانگین رتبه‌ها نشان می‌دهد که از میان ۴ چالش بعد عوامل خانوادگی با میانگین ۳/۴۲ دارای بالاترین رتبه و بعد نگرش اجتماعی با میانگین ۲/۵۳ پایین‌ترین رتبه را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۹: مجموع میانگین ابعاد با استفاده از آزمون فریدمن

رتبه	حد بالا	حد پایین	انحراف معیار	میانگین	بُعد
۱	۴/۸۰	۲/۲۰	۰/۵۰۱	۳/۴۲	خانوادگی
۴	۴/۰۰	۱/۵۰	۰/۳۹۲	۲/۵۳	نگرش اجتماعی
۲	۵/۰۰	۲/۰۰	۰/۶۹۳	۳/۴۲	نگرش فرهنگی
۳	۴/۰۰	۲/۰۰	۰/۴۶۴	۳/۰۳	مردسالاری

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

با توجه به آزمون فریدمن برای سنجش دهیاران زن در سکونتگاه‌های روستایی منطقه سیستان در حوزه اجتماعی بالاترین و در حوزه فرهنگی پایین‌ترین عملکرد را داشته باشند؛ میانگین رتبه‌ها نشان می‌دهد که از میان ۴ بُعد عملکرد بعد اجتماعی با میانگین ۳/۴۵ دارای بالاترین رتبه و بعد بهداشتی با میانگین ۲/۴۳ پایین‌ترین رتبه را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۱۰: مجموع میانگین ابعاد با استفاده از آزمون فریدمن

رتبه	حد بالا	حد پایین	انحراف معیار	میانگین	بُعد
۱	۵/۰۰	۱/۵۰	۰/۷۹۰	۳/۴۵	اجتماعی
۲	۴/۵۰	۱/۰۰	۰/۷۷۲	۳/۰۳	فرهنگی
۳	۴/۵۰	۱/۰۰	۰/۷۳۶	۲/۸۲	زیست‌محیطی-کالبدی
۴	۴/۵۰	۱/۰۰	۰/۵۸۷	۲/۴۳	بهداشتی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

با توجه به نتایج حاصل از T تک‌نمونه‌ای برای بین نگرش مردان و زنان نسبت به عملکرد دهیاران زن در سکونتگاه‌های روستایی منطقه سیستان تفاوت معناداری وجود دارد. بین حد مبنا (۳) و مقدار محاسبه شده (۲/۸۹) اختلاف معناداری (sig=۰۰۱) وجود دارد. از آنجایی که مقدار محاسبه شده کمتر از حد استاندارد است، وضعیت نگرش مردان و زنان نسبت به عملکرد دهیاران زن کمتر از حد متوسط محاسبه شده است.

جدول ۱۱: نتایج حاصل از آزمون تی تک‌نمونه‌ای بر شاخص‌های نگرش

Test Value = 3							شاخص
میزان اختلاف در سطح اطمینان ۹۵ درصد		اختلاف از میانگین	سطح معناداری (Sig)	مقدار آماره t	انحراف معیار	میانگین	
حد بالا	حد پایین						
-۰/۰۴۸	-۰/۱۷۰	۰/۰۳۱	۰/۰۰۱	-۳/۵۱۱	۰/۵۹۴	۲/۸۹	نگرش

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

نتیجه

مدیریت روستایی از مهم‌ترین ابعاد توسعه روستایی و شاید بتوان گفت مهم‌ترین بُعد آن است. در بین مدیران روستایی، دهیاران در هماهنگی فعالیت‌های توسعه روستایی، رونق بخشی زندگی روستاییان و توسعه کشور نقش بسیار مهمی برعهده دارند. به طوری که مدیریت نواحی روستایی و از جمله دهیاران یکی از مهم‌ترین اجزای دستیابی به توسعه پایدار در سطح ملی است که بدون بهره‌گیری از شیوه‌های مدیریتی توانمند و کارآمد میسر نخواهد شد. بدین معنی که برای رسیدن به توسعه پایدار، توجه به چند مؤلفه اساسی مهم است که مهم‌ترین آن نیروی انسانی است. در زمینه توسعه نیروی انسانی لازم به توضیح است که نقش آفرینی زنان در حکومت‌های محلی روندی جهانی است که در بیشتر کشورها آغاز شده است. در ایران نیز دهیاری‌ها عرصه مشارکتی نوینی را برای زنان فراهم آورده‌اند. این در حالی است که توجه به دو مؤلفه زنان و مشارکت از عوامل اصلی شکل‌گیری توسعه پایدار و استمرار آن است. یکی از شرایط لازم برای دستیابی به توسعه پایدار روستایی، مشارکت زنان روستایی در سطح مدیریت روستاهاست. زنان روستایی با حضور در نقش‌های مدیریتی همچون دهیاری و شورای اسلامی روستا می‌توانند در توسعه جامعه محلی نقش بسزایی داشته باشند. از سویی دیگر سابقه اندک حضور زنان در مدیریت عمومی روستاها در قیاس با مردان به شکل‌گیری کار اجرایی در فضایی مردانه منجر می‌شود. در نتیجه، اقلیتی از زنان در مقام دهیار ممکن است با چالش‌ها و مسائلی روبه‌رو شوند. از سویی دیگر عوامل مختلفی وجود دارد که می‌توانند به بهبود عملکرد دهیاران زن کمک کنند. با توجه به نقش و اهمیت و چالش‌های پیش‌روی زنان دهیار و همچنین شناسایی عوامل مختلف در بهتر شدن عملکرد زنان دهیار روستایی، در پژوهش حاضر به مطالعه عوامل تأثیرگذار بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن در منطقه سیستان پرداخته شده است.

نتایج پژوهش نشان داد که از بین شاخص‌های اجتماعی تأثیرگذار بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن در منطقه سیستان، شاخص‌های ارتباط با مسئولان و روابط عمومی قوی، در بین شاخص‌های فرهنگی، شاخص‌های تقویت تردید در توانایی و

خودانگیزی زنان در ایفای نقش مدیریتی و نگرش‌های دینی و مذهبی موجود در جامعه، در بین شاخص‌های مشارکتی-اداری عوامل تأثیرگذار بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن، شاخص‌های حضور به‌موقع و مستمر در روستا و پاسخگویی به سؤالات و تقاضاهای مردمی و دعوت از مسئولان روستا برای حل مشکلات روستا و همکاری با نیروی انتظامی برای اجرای مقررات عمومی و حفظ نظم و سعی در حل اختلافات محلی و در بین شاخص‌های اقتصادی-اجتماعی، شاخص‌های مراقبت، حفظ و نگهداری اموال و تأسیسات عمومی دهیاری (تدوین سازوکار مناسب برای کنترل و صرفه‌جویی در بیت‌المال) و پیگیری و همکاری در جهت ایجاد مؤسسات خیریه و صندوق‌های قرض‌الحسنه و مؤسسات فرهنگی بیشترن میانگین را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین شاخص‌های زیست‌محیطی-کالبدی، شاخص همکاری با مسئولان ذی‌ربط در جهت حفظ و نگهداری از منابع طبیعی واقع در حریم روستا و گزارش ساخت‌وسازهای غیرمجاز در مراتع و عرصه‌های طبیعی و نظارت بر ساخت‌وساز مسکن روستایی، در بین شاخص‌های بهداشتی، شاخص همکاری در جلوگیری از شیوع بیماری‌های انسانی و حیوانی واگیر و اعلام مشاهده بیماری‌ها به مراکز بهداشتی و دامپزشکی محل و همکاری با خانه بهداشت برای واکسیناسیون، در بین شاخص‌های نگرش به توانمندی دهیار در بُعد اقتصادی، تحلیل عوامل تأثیرگذار بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن در منطقه سیستان از نظر پاسخگویان، شاخص ایجاد اشتغال و گسترش صنایع تولیدی بالاترین میانگین عددی را به خود اختصاص داده و مهم‌ترین شاخص‌های مربوط به هر عامل بوده‌اند.

نتایج تحقیق در زمینه اولویت‌بندی سطح عوامل تأثیرگذار بر انتخاب جنسیتی دهیاران زن در روستاهای مورد مطالعه نشان داد که روستاهای فقیر لشکری، غلامعلی، ده کمالی بالاترین رتبه را به خود اختصاص داده‌اند. به این دلیل که در این روستاها وضعیت زنان دهیار از نظر عملکرد و وظایف و همچنین عوامل مؤثر بر انتخاب جنسیتی زنان در سطح بهتری بوده است. در این روستاها دهیاران زن ارتباط بهتری با مسئولان داشته‌اند و روابط عمومی قوی داشته‌اند. دهیاران زن در این روستاها حضور به‌موقع و مستمری در روستا داشته‌اند و بهتر پاسخگوی سؤالات و تقاضاهای مردم روستا بوده‌اند. همچنین در این روستاها دهیاران زن همکاری بیشتری با ادارات و سازمان‌های دولتی، منابع طبیعی و نیروی انتظامی برای حل مشکلات روستاها و حفظ محیط‌زیست روستای خود داشته‌اند. مراقبت، حفاظت و نگهداری اموال و تأسیسات عمومی دهیاری و روستا را سرلوحه کار خود قرار داده‌اند. برعکس در برخی روستاها چون روستاهای نظرسارانی، حسین‌آبادی و سیادک که پایین‌ترین رتبه‌ها را به خود اختصاص داده‌اند، دهیاران زن موفقیت‌چندانی نداشته‌اند و از نظر عوامل و شاخص‌های گفته‌شده در وضعیت پایین‌تری قرار داشته‌اند.

مقایسه نتایج حاصل از پژوهش با تحقیقات گذشته در زمینه عملکرد دهیاران زن (حل مشکلات روستا و همکاری با نیروی انتظامی برای اجرای مقررات عمومی و حفظ نظم و سعی در حل اختلافات محلی) با پژوهش مهربخش و پوررمضان (۱۳۹۶) که عملکرد دهیاران زن را عرصه کالبدی فیزیکی روستا و اقتصادی رضایت‌بخش می‌داند، همسو نیست. نتایج حاصل از بخش انتخاب دهیاران زن (ارتباط با مسئولان و روابط عمومی قوی) با نتایج پژوهش عرب‌سرخ و همکاران (۱۳۹۴) که تعارض جامعه با قدرتمندشدن زنان بوده است، همسو نیست.

در راستای یافته‌های پژوهش و با توجه به نتایج تحقیق، پیشنهادهای زیر مطرح می‌شود:

- اکثریت دهیاران منطقه مورد مطالعه دارای سطح تحصیلات مناسب، اما غیرمرتبط با مدیریت روستایی و همچنین عدم تجربه کافی هستند؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود، در جهت آگاهی‌بخشی به دهیاران این منطقه، دوره‌های آموزشی تخصصی در زمینه مدیریت روستایی برگزار شود.
- اصلاح نگرش مردم و مدیران نسبت به مدیران زن با توجه به اینکه زنان نیمی از جمعیت روستاها را تشکیل می‌دهند و از سرمایه اجتماعی خوبی در جهت پیگیری امور مختلف برخوردارند.

- تقویت سرمایه اجتماعی زنان روستایی با افزایش میزان اعتماد اجتماعی آنان، ارتقای آگاهی‌های آنان نسبت به حقوق، توانمندی‌ها و استعدادهای خود و مزایای مشارکت در جامعه از طریق آموزش و رسانه‌های گروهی و بسترسازی برای ایجاد و تقویت تشکل‌ها و نهادهای مدنی در روستا؛
- تدوین خط‌مشی‌ها، استراتژی‌ها و قوانین مناسب توسط دولت در جهت ترویج و توسعه کسب‌وکار و خوداشتغالی زنان روستایی و رفع موانع آن از دیگر راهکارهای توسعه کار افزایش توانمندسازی زنان در منطقه مورد مطالعه و زنان روستایی سایر مناطق است.
- با توجه به گستردگی فراوان معضلات و مشکلات زیست‌محیطی روستا، آموزش محیط‌زیست در جامعه ضروری خواهد بود. باید به برنامه‌ریزی کامل و اجرایی، مطالعه قوی و نگرش‌های صحیح زیست‌محیطی در کشور، نسبت به آگاهی همگانی و آموزش‌های عمومی زیست‌محیطی برای همه اقشار جامعه به‌خصوص دهیاران زنان روستایی همت گماشت.

تقدیر و سپاسگزاری

در پایان از همه پاسخگویان عزیز که با صبر و شکیبایی مثال‌زدنی به سؤالات پاسخ داده و کمال همکاری را با نویسندگان داشته‌اند، تشکر و قدردانی می‌شود. این پژوهش حامی مالی نداشته است.

منابع

- ازکیا، مصطفی؛ علی ایمانی (۱۳۸۷) توسعه پایدار روستایی، تهران. انتشارات اطلاعات. چاپ اول.
<https://www.agahbookshop.com>
- اکبری، صادق؛ مجید عبدالمهی (۱۳۹۰). مجموعه قوانین و مقررات ده و دهیاری با آخرین اصلاحات، تهران. انتشارات قلمستان هنر.
<https://www.adinehbook.com/gp/product/9648634238>
- بدری، سیدعلی؛ سیدعارف موسوی (۱۳۹۱). مدیریت نوین روستایی: در جستجوی راه‌کاری مناسب برای توسعه دهیاری‌ها، چاپ سوم. تهران. اشتیاق نور.
<https://ketabcity.com>
- پیرانی، محمد (۱۳۹۸). بررسی اثرات طایفه‌گرایی بر کیفیت مدیریت روستایی (مطالعه موردی: روستاهای سیستان)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی. گرایش مدیریت توسعه پایدار روستایی. دانشگاه زابل.
<https://www.uoz.ac.ir>
- جواهری، فاطمه؛ زهرا داریاپور (۱۳۸۷). مشکلات شغلی زنان عضو هیئت علمی دانشگاه، زن در توسعه و سیاست، دوره ۶. شماره ۲. صفحات ۱۰۶-۷۹.
https://jwdp.ut.ac.ir/article_27410.html
- دربان آستانه، علیرضا؛ محمدرضا رضوانی (۱۳۹۳). مبانی مدیریت روستایی، تهران. انتشارات دانشگاه تهران.
<https://taaghche.com>
- روشن‌روان، حمید؛ افسانه صدری‌فرد؛ سارا ابراهیمی (۱۳۹۵). ارزیابی عملکرد دهیاران زن در فرآیند توسعه روستایی از دیدگاه روستاییان (نمونه موردی: روستای رضاآباد غربی در شهرستان شیروان). نخستین کنگره ملی زنان موفق ایران، تهران، مرکز همایش‌های بین‌المللی توسعه داتیس.
- <https://civilica.com/doc/632909>
- روشن‌نیا، داوود؛ رقیه خادمی؛ لیلیا کردی؛ ژیلای صلیحی‌فام‌اصل (۱۳۹۴). بررسی نقش زنان روستایی در توسعه و موانع و محدودیت‌های آنان، کار و جامعه، دوره ۱۹. شماره ۲. صفحات ۹۸-۸۲.
<https://ensani.ir/file/download/article/20160829130408-9625-463.pdf>

ریاحی، وحید؛ مهرشاد طولابی نژاد (۱۳۹۸). بررسی آسیب‌های جنسیتی کشاورزان خرده‌مالک نسبت به مخاطرات اقلیمی در شهرستان پلدختر، توسعه محلی (روستایی- شهری). دوره ۱۱، شماره ۱. صفحات ۵۴-۲۵.

<https://doi.org/10.22059/jrd.2019.74448>

سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور (۱۳۹۶). دولت یازدهم، زنان و مدیریت روستایی، دفتر برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه روستایی.

<https://www.gisoom.com>

سازمان شهرداری‌های کشور (۱۳۸۳). مجموعه قوانین و مقررات دهیاری‌ها؛ تهران، انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور. چاپ اول.

<https://jwdp.ut.ac.ir>

سربرقی مقدم، تکتم؛ خدیجه بوذرجمهری؛ مریم قاسمی (۱۳۹۰). ارزیابی عملکرد دهیاران در فرآیند توسعه پایدار روستایی از دیدگاه روستاییان (مورد مطالعه: بخش طرقله شهرستان بینالود)، فصلنامه آمایش جغرافیایی فضا. دوره ۶، شماره ۱۹. صفحات ۱۳۶-۱۱۹.

https://gps.gu.ac.ir/article_32848.html?lang=fa

طولابی نژاد، مهرشاد؛ آسیه سپه‌وند؛ محسن سهرابی (۱۴۰۱). واکاوی چالش‌های مشارکت زنان روستایی شهرستان خرم‌آباد در فعالیت‌های کارآفرینی کشاورزی، مطالعات راهبردی زنان. دوره ۲۵، شماره ۹۷. صفحات ۲۲۴-۱۹۹.

<https://doi.org/10.22095/jwss.2023.375919.3131>

عرب‌سرخی، لیلا؛ حسین ایمانی‌جاجرمی (۱۳۹۶). بررسی الگوی مرد محور کار دهیاری در میان دهیاران زن در استان اصفهان، مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران. سال ششم. شماره ۳. صفحات ۴۷۳-۴۵۷.

<https://doi.org/10.22059/jjsr.2017.130713.257>

عرب‌سرخی، لیلا؛ حسین ایمانی‌جاجرمی؛ غلامرضا غفاری (۱۳۹۴). تحلیلی از تجربه زیسته و مسائل دهیاران زن (مطالعه موردی: استان اصفهان)، پژوهش‌های روستایی. سال ششم. شماره ۴. صفحات ۷۸۶-۷۶۹.

<https://doi.org/10.22059/jrur.2015.57109>

کلانده‌ملایی، ویدا (۱۳۹۲). بررسی موانع پیشرفت زنان به پست‌های مدیریتی در جمعیت هلال احمر خراسان شمالی در سال ۱۳۹۲، پایان‌نامه دانشگاه آزاد بیرجند.

<http://iaubir.ac.ir>

کوهستانی، حسین (۱۳۹۵). سنجش رضایت‌مندی خانوارهای روستایی از عملکرد دهیاری‌ها و عوامل مؤثر بر آن در بخش مرکزی شهرستان همدان، نشریه علمی جغرافیا و برنامه‌ریزی. دوره ۲۰، شماره ۵۸. صفحات ۲۳۵-۲۲۱.

https://geoplanning.tabrizu.ac.ir/article_5813.html

کوچکیان‌فرد، حسین (۱۳۸۶). چالش‌های فراروی روابط شورای اسلامی روستا و دهیاری، دهیاری‌ها، شماره ۲۱.

<https://www.magiran.com/paper/2463221>

مولائی‌هشجین، نصرالله؛ تیمور آمارحاجی‌شیرکیا؛ عباس باقری (۱۳۹۶). نقش مدیریت محلی در توسعه اقتصادی نواحی روستایی شهرستان بهشهر، اقتصاد فضا و توسعه روستایی. سال ششم. شماره ۲۲. صفحات ۱۷۶-۱۶۵.

<http://serd.khu.ac.ir/article-1-2964-fa.html>

مهربخش، زهرا؛ عیسی پوررمضان (۱۳۹۶). عملکرد دهیاران زن در فرآیند توسعه روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان رشت)، جغرافیا. سال پانزدهم. شماره ۵۵. صفحات ۲۱۸-۲۰۵.

<https://rimag.ricest.ac.ir/fa/Article/9113>

نصرت‌پناه، زهرا (۱۳۹۴). بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت روستاییان در طرح‌های بیابان‌زدایی مطالعه موردی منطقه محمدشاه کرم شهرستان زهک، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه زابل. دانشکده آب‌و‌خاک. گروه مرتع و آبخیزداری. رشته بیابان‌زدایی. زابل.

<https://www.uoz.ac.ir/>

References

- Acosta, M (2022). Placing meaning making processes at the center of gender equality strategies in rural development. *Gender, Place & Culture*, 29(5), 736-740.
<https://doi.org/10.1080/0966369X.2021.1941789>
- Akbari, S; Abdulahi, M (2018). Collection of rules and regulations of Deh and Dehiari with the latest amendments, Tehran: Kalamestan Honar Publications.
<https://www.adinehbook.com/gp/product/9648634238>
- Alston, M (2015). *Women and Climate Change in Bangladesh*. Routledge, Oxon, UK and New York, USA.
<https://econpapers.repec.org/bookchap/wbkwbpubs/13109.htm>
- Arab Sorkhi, L., Imani Jajermi, H., Ghaffari, G (2014). An analysis of the lived experience and problems of female villagers (case study: Isfahan province). *Rural Research*, 6(4), 769-786.
<https://doi.org/10.22059/jrur.2015.57109>
- Azkiya, M, Imani, A (2017). *Sustainable Rural Development*, Tehran, Information Publications, first edition.
<https://www.agahbookshop.com>
- Badri, SA., Mousavi, S A (2011). *Modern rural management: in search of a suitable solution for rural development*, third edition, Tehran: Ishtiaq Noor.
<https://ketabcity.com>
- Carr, E.R (2008). Men's crops and women's crops: the importance of gender to the Understanding of agricultural and development outcomes in Ghana's central region. *World Development*. 36 (5), 900-915.
<https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2007.05.009>
- Darban Astane, A., Rezvani, M. R (2013). *Basics of Rural Management*, Tehran, Tehran University Press.
[doi: 10.4236/jcc.2020.82002](https://doi.org/10.4236/jcc.2020.82002)
- Fisher, M., Carr, E.R (2015). The influence of gendered roles and responsibilities on the adoption of technologies that mitigate drought risk: the case of droughttolerant maize seed in eastern Uganda. *Glob. Environ. Change* 35(6), 82-92.
<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2015.08.009>
- Gaard, G (2015). Ecofeminism and climate change. *Women's Stud. The International Forum*, 49 (3), 20-33.
<https://doi.org/10.1016/j.wsif.2015.02.004>
- Irwin, R (2009). *Dancing in the Lion's Den: Women Leaders in Local Government*, PhD thesis, Southern Cross University, Lismore, NSW.
<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2015.08.009>
- Javaheri, F., Darbapour, Z (2008). Career problems of women university faculty members, *Women in Development and Politics*, 6(2), 79-106.
https://jwdp.ut.ac.ir/article_27410.html
- Jost, C., Kyazze, F., Naab, J., Neelormi, S., Kinyangi, J., Zougmore, R., Aggarwal, P., Bhatta, G., Chaudhury, M., Tapio-Bistrom, M., Nelson, S., Kristjanson, P (2016). Understanding gender dimensions of agriculture and climate change in smallholder farming communities. *ClimDev Special Fund*. 8 (2). 133-144.
<https://doi.org/10.1080/17565529.2015.1050978>
- Kalane Melai, V (2012). *Investigation of barriers to women's advancement to management positions in the Red Crescent population of North Khorasan in 2012*, Azad University of Birjand thesis.
<http://iaubir.ac.ir>

- Kochkian Fard ,H (2007). Challenges facing the relations between the village and rural Islamic councils, Dehiari, 21(2). 26-41.
<https://www.magiran.com>
- Kohestani, H (2015). Measuring the satisfaction of rural households with the performance of village councils and factors affecting it in the central part of Hamadan city. *Scientific Journal of Geography and Planning*, 20(58), 221-235
https://geoplanning.tabrizu.ac.ir/article_5813.html
- MacGregor, S (2010). A stranger silence still: the need for feminist social research on climate change. *The Editorial of Sociological Review*, 57 (2), 124-135.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.2010.01889.x>
- Mehr bakhsh, Z., Pourramzan, I (2016). The performance of female villagers in the process of rural development (case study: central part of Rasht city), *Geography*, 15(55), 205-218.
<https://rimag.ricest.ac.ir/fa/Article/9113>
- Molin, A., Simond, A., Sato, S., Jaeggi, T., Gygax, P. M., & Meuwly, N (2021). Linking political and feminist ideology with openness towards non-binary gender: The development and initial validation of a scale to measure subjective Openness towards Non-Binary Gender (ONBG). *Journal of Gender Studies*, 30(8), 901-914.
<https://doi.org/10.1080/09589236.2020.1844644>
- Moulai Hashjin, N., Amar Haji, S., Bagheri, A (2016). The role of local management in the economic development of rural areas of Behshahr city, *Space Economy and Rural Development*, 6 (22), 165-176.
<http://serd.khu.ac.ir/article-1-2964-fa.html>
- Muraya, K. W., Govender, V., Mbachu, C., Uguru, N. P., & Molyneux, S (2019). 'Gender is not even a side issue... it's a non-issue': career trajectories and experiences from the perspective of male and female healthcare managers in Kenya. *Health Policy and Planning*, 34(4), 249-256.
<https://doi.org/10.1093%2Fheapol%2Fcz019>
- Nusrat Panah, Z (2014). Investigating factors affecting the participation of villagers in desertification projects, a case study of Mohammad Shah Karam region of Zahak city, Master's thesis, Zabol University, Faculty of Water and Soils, Department of Pasture and Watershed Management, Department of Desertification, Zabol.
<https://www.uoz.ac.ir>
- Pelling, M., O'Brien, K., Matyas, D (2015). Adaptation and transformation. *Clim. Change* 133 (1), 113- 127.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s10584-014-1303-0>
- Pirani, M (2018). Investigating the effects of tribalism on the quality of rural management (case study: Sistan villages), master's thesis in the field of geography and rural planning, management of sustainable rural development, Zabol University.
<https://www.uoz.ac.ir>
- Pullen Sansfaçon, A., Medico, D., Suerich-Gulick, F., & Temple Newhook, J (2020). I knew that I wasn't cis, I knew that, but I didn't know exactly: Gender identity development, expression and affirmation in youth who access gender affirming medical care. *International Journal of Transgender Health*, 21(3), 307-320.
<https://doi.org/10.1080/26895269.2020.1756551>
- Riahi, V., Tolabinejad, M (2018). Investigating the gender damage of smallholder farmers in relation to climate risks in Poldakhter city. *Local Development (Rural-Urban)*, 11(1), 25-54.
<https://doi.org/10.22059/jrd.2019.74448>
- Ribot, J (2014). Cause and response: vulnerability and climate in the Anthropocene. *The Journal of Peasant Studies*. 41 (5), 667- 705.
<https://doi.org/10.1080/03066150.2014.894911>

- Rola-Rubzen, M. F., Vuong, H. T., Doll, C., Rollins, C., Sarmiento, J. M., Alam, M. J., & Begum, I. A (2023). Gender and Rural Transformation: A Systematic Literature Review. *Journal of Integrative Agriculture*.
<https://doi.org/10.1016/j.jia.2023.10.035>
- Roshan Ravan, H., Sadri Fard, A., Ebrahimi, S (2015). Evaluation of the performance of female villagers in the process of rural development from the perspective of the villagers (case example: West Rezaabad village in Shirvan city). *First National Congress of Successful Women of Iran*, Tehran, Datis Development International Conference Center.
<https://civilica.com/doc/632909>
- Roshannia, D., Khademi, R., Kurdi, L., Solhi Pham Asl., J (2014). Investigating the role of rural women in development and their obstacles and limitations, *Work and Society*, 190(2), 82-98.
<https://ensani.ir/file/download/article/20160829130408-9625-463.pdf>
- Sarbarghi Moghadam, T., Bouzarjamhari, K., Ghasemi, M (2019). Evaluation of villagers' performance in the process of sustainable rural development from the villagers' point of view (Study case: Tarqabeh district of Binaloud city). *Space Geographical Survey Quarterly*, 6(19), 119-136.
https://gps.gu.ac.ir/article_32848.html?lang=fa
- Sonza, R. and Tumibay, G (2020). Decision Tree Algorithm in Identifying Specific Interventions for Gender and Development Issues. *Journal of Computer and Communications*, 8, 17-26.
[doi: 10.4236/jcc.2020.82002](https://doi.org/10.4236/jcc.2020.82002)
- The Organization of Municipalities of the country (2013). *The collection of rules and regulations of village councils*; Tehran, publications of the Organization of Municipalities of the country, first edition.
<https://jwdp.ut.ac.ir/>
- The Organization of Municipalities and Villages of the country (2016). *11th Government, Women and Rural Management*, Bureau of Rural Development Planning and Management.
<https://www.gisoom.com>
- Tulabinejad, M., Sepehvand, A., Sohrabi, M (2022). Analyzing the challenges of participation of rural women in Khorram Abad city in agricultural entrepreneurial activities. *Women's Strategic Studies*, 25(97), 199-224.
<https://doi.org/10.22095/jwss.2023.375919.3131>